

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

Előfizetési ára:

Egy évre ... .. 240.000 korona
Félévre ... .. 120.000 korona
Negyedévre ... .. 60.000 korona

Főmunkatárs:

VÁZSONYI VILMOS
Felelős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz.
Telefón: József 55—71
Megjelenik minden szombaton

A függöny felgördült

Irta: PAKOTS JÓZSEF

Amint mondani szokták, a helyzet feszült. A frankvita első napján, amikor pedig semmi sem történt, ott vibrált ez a feszültség a nemzetgyűlés levegőjében. Bethlen István nem találta a helyét, miniszterelnöki székéből gyakran átült Mayer János fotolyjébe, néha idegesen fölkel, kiment, majd elgondolkozva visszatért. Egy-egy közbeszólásban fojtottan villant ki a lelkek elektromossága. A folyosókon izgatott tanácskozások: Vázsonyi a grófokkal, fajvédők a grófokkal, egységesek a szocialistákkal, demokratakkal. Kérdések: „Mi lesz, meddig tart a vita, mire készültek?” Sürögnek-forognak a kormánypárti alállamférfiak: „Mit akartok Bethlennel? Ki jöhet utána? Nem engedjük!”

Le jeu ne vaut pas la chandelle, — mondja a francia. Igazán, Bethlen feje nem érné meg azt a nagy földindulást, ézengést, amely a politika világát ma megrendíti, de még csak a legparányibb nyugtalanodást sem, ha csak ő róla volna szó. De sem ő róla, sem a kormányról nincs szó. Az ellenzék nem törődnek azzal, ha Bethlen, vagy akárki más kormányozná a reakció léket kapott hajóját, ha ez a lélekvesztő a kormány jóvoltából ma az ellenséges külföld előtt nem volna átfestve a tragikus sorsú nemzet színeivel.

Értsen meg hát a túlsó oldal, Bethlentől kezdve a nemestűző Zsirkay Jánosig, hogy nekünk mindegy, akár Péter, akár Pál kormányoz az emberi kor legvégső határáig, üljenek nyakig az üdvözítő hatalomban, de legyen itt tisztesség, munka, boldogulás, emberi szabadság. Az azonban nem járja, hogy itt éveken keresztül frankhamisítók szabadon sétáljanak, állami méltóságot viseljenek, az úri erkölcs lovagjai gyanánt ágáljanak, s amikor a megsértett jogrend és a kijátszott törvény hands off-ot kiált rájuk, akkor a kormány sugallatára olyan „közvélemény” támadhasson, amely hazaárulónak s a nemzet ellenségének bélyegezza meg azt, aki itt ügyészt, bírót és politikai felelősséget merészkedik emlegetni. *Mivé akarják süllyeszteni ezt a szegény országot?* Micsoda új morált akarnak beoltani a magyar gondolkodásba, a magyar pszichébe?

Úton-útfélen, mindenfelé hangoztatják, hogy a nemzeti közvélemény nincs az ellenzék mögött a frankhamisítás politikai háttérének földerítésére in-

ditott akciójában. Szomorú és rettenetes volna, ha így lenne. Ha tótágast állna e szegény, megviselt, agyonnyomorított, gazdaságilag kifosztott, de nemes múltú országban a józan ész és erkölcsi felfogás. Ha a reakció hatéves garázdalkodása, a gyűlölködés mérges, miazmás levegője, a hazafias felbuzdulás tolvajköpenye alól kirántott orgyilkok, bombák rendszere annyira kipusztította volna e társadalomból az erkölcsi érzéket, hogy a frankhamisítók már nemzeti hősök lehetnének. De nincs így!

És ha így van, akkor Bethlen felelőssége súlyosabb még annál is, ami a frankhamisítási bűnügy parlamenti vizsgálóbizottsági kihallgatásaiból kiderült. *Ő felelős akkor azért az erkölcsi érzékfogyatkozásért, amely az ügy megítélésénél jelentkezik.* Az ő tendenciózus hadviselése, vadaskodásai, provokáló magatartása, az a hallgatóságos (vagy talán csak titkos) helyeslése, amellyel a fajvédő sajtó zsidóellenes hangulatkeltését, agitációját kísérte a frankügyből kifolyólag, mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy elhomályosítsák az értelmet, elnémítsák a morális ösztönt és tobzódni engedjék azt a moral insanityt, amely végül is a félrevezetett közvélemény egy részében nemzeti ügyet csinált a frankhamisításból.

De hát ez nem megy tovább. Nem mehet, mert ebből csak a legnagyobb lelkiösszeomlás, erkölcsi zavarodottság származhatik, az *almighty smash*, a mindenható összeroppanás, ahogy az angol mondja.

Valaminthogy nem megy az sem, hogy vidéken folyik a toborzás a sokszor letagadott fővárosi nagy demonstrációra. *Hogy különvontakon akarják felhozni Budapestre a napidíjas tüntetőket. Ki mellett és ki ellen?* Tagadják, de titokban előkészítik. Mit terveznek? A falut, a vidéket a „bűnös” Budapestre szabadítják? *De ki itt az ellenség? Vajjon nem a frankhamisítók, akik ezt a szörnyű gyalázatot zúditották ránk?*

Aztán az sem megy, hogy két brávó merényletet követ el az ellenzéki front legkényelmetlenebb egyénisége, Vázsonyi ellen, a frankbizottság tagja ellen és vizsgálóbíró, vádtanács szabadon eresztik a gumibotos, revolveres merénylő urakat. Ezekután mit mondhatunk mást: *csak rajta, gyilkos urak, szabad a vásár, kezdődhetik a tánc!* És ha volna még

kétségük az iránt, hogy hazafias felbuzdulásból eredő merényleteik teljes megértésre találnak e honhazában, akkor csak méltóztassanak vitéz Vannay és gyulai Molnár Ferenc urak példájára gondolni. Nincs itt semmi baj. Csak tessék, itt vagyunk mi, destruktív, hazafiatlan, nemzetellenes, külfölddel konspiráló, forradalmat csináló ellenzék, tiszteljenek meg azzal, hogy gumibotjuk és revolverük csöve elé állítanak. Így van ez rendjén, nemes és könnyen buzduló merénylő urak!

De hát talán mégsem megy így tovább. Lássuk, mi lesz még ebből? A függöny felgördült. Megkezdődött az előadás. A nagy sorsdráma már dübörög a politika színpadán. Világosító, meggyújtani a rivalda lámpasorát!

A lónak négy lába van mégis — botlik

Bottlik József, Miskolc derék bajnoka, kiállt az egységspárt porondjára és az ifjakat megszégyenítő hévvel szállt síkra Bethlen mellett és Vázsonyi ellen. A közvélemény szerinte természetesen a kormány mellett van és elitéli az ellenzékét, mely a frankhamisítás ügyében a kormány politikai felelősségét kéri számon. Nemes hevülete — és természetesen ez csak még természetesebb — főként Vázsonyi ellen kél ki, az ellen a Vázsonyi ellen, aki azt merészelt egy beszédében hangoztatni, hogy „az igazság kérdését nem engedi felekezeti mellékvágányra terelni, hogy ő teljesjogú magyar állampolgár és a politikában a régi, békebeli Magyarország volt legalább annyi, mint akkor Bethlen miniszterelnök.“ Ez a megállapítás nagyon fáj a nemes Bottlik Józsefnek. És mert a multra vonatkozó tényeket még ő sem meri meghamisítani, hát a jelenre nézve kockáztatja meg azt a kijelentést, hogy „igen ám, de Vázsonyi nem mentette át a multról a jelenbe a régi politikai erkölcsöket.“

No lám! a Bottlik-féle szabadalmazott politikai erkölcsstan szerint a multhoz méltó mai politikus csak a folyosón suttoghat liberális szerelmi valóságokat, de a nemzetgyűlés nyílt ülésein törhetetlenül a reakció mellett szavaz. Gyakorlati liberalizmusnak csak közgazdasági téren van helye s ezen a téren aztán annyi liberalizmust szabad tanúsítani, hogy az nemcsak „egy“ zsidó, hanem egy egész zsidó hitközség teljesítményével is vetekedhetik. A régi politikai erkölcsöket kéri számon Vázsonyitól az a Bottlik, aki csekélyke kivétellel sok mindent mentett át a multról a mába, amit Vázsonyinak nem sikerült átmenteni, átmentett vagyont, jó egészséget, kitünő idegeket, amit Vázsonyi mind elpocsékolhat hat esztendő rettenetes időszakának örlömlőmájában. És ma Bottlik mégis Vázsonyin kéri számon azt, amit jó maga, mint fölösleges ballasztot éppen ezekért az egyéb jókért vetett ki politikai léghajójából.

Emlékszünk még a kurzus első bösz viharzására. Emlékszünk még arra, hogy Bottlik József az elsők közt volt, aki Vázsonyit akkor, a külföldről való hazatérése alkalmából, Rupert Rezsővel együtt üdvözölte és éjszakáit is a „Világ“ szerkesztőségében töltötte, ahol liberális politikuskokkal a liberalizmus fel-támasztásán tanakodott. Nem esoda, ha a sok akkori éjszakázás annyira kimerítette, hogy végre is elnyomta az álom, hosszú, hosszú álom, amelyből végre most kezd „ébredni“. Hát csak ébredjen Miskolc nemes fia! Ébredjen nagy álmaiból azokra az új politikai erkölcsökre, amelyek ma divatosak. De régi politikai erkölcsöket ne kérjen számon az, akinek politikai erkölcs-tanát a politika diktálja. A lónak négy lába van, mégis — botlik. Bottlik Józsefnek két lába van, de az ő politikai erkölcsstanából így is kilóg a lólabá.

A csárda legendája

Irta: ZOLTÁN VILMOS

Egyszer, mikor a nap lement
S az este szürkült idelent,
Mégkésve jött az ország útján
Az Úr s körülte több tanítvány.

Egyszerre csak váratlanul
Rájuk rőt fény kéréje hull,
S előttük ott áll hirtelen
— Jövet nem látta senki sem —
Egy rozoga útszéli csárda,
Cégére lomb, kapuja zárva.
És szól az Úr: „Testvéreim,
Nem jó nekünk most idekinn;
A szőlő nedvét Isten adta,
Nem kell szégyenkeznünk miatta,
Csak úgy kell vennünk, mint kimérték,
Az élvezésnek titka — mérték“.

S egyszerre kél jókedvű zaj,
Tódulnak már be, mint a raj;
A csárdás — orra és szakálla
Reávall Izrael fiára —
Vidáman tesz-vesz és köszönt,
Mindnek egy-egy messzelyt beönt.
Az Úr szürcsöl, de nagy közökben,
Pohara majdnem érintetlen,
Mig ajkairól bölcs beszéd,
Mint fény, úgy árad szerteszét.
És Simeás — nevét hitba
Keresnétek a bibliába' —
A csárdásnak egyszer csak int,
Mert bora elfogyott megint.

E Simeásról tudni jó,
Hogy újhoid óta nem zsidó,
S mióta hitéből kitért
Kész ölni is az új hitért.
Most is, hogy lábáról ledönti
Már-már a bor, a düh előnti;
A csárdást kérdi: „Mondd, mi vagy?“
És hangja érdes, hangja nagy.
Az megszeppenve így dadog:
„Uram, én... én... csárdás vagyok“.
„Tudom, de ez nem érdekel,
Am hited mi?“ — és az felel,
S szava cseppet sem tétova:
„Az én Istenem Jehova,
Zsidó vagyok“. „Nos mondhatom“
— Szól Simeás — „szép hit nagyon!
A mi hitünk a szép, a nagy
S pusztulj te, ki ellene vagy!...“
És míg rút szitkot ont a szája,
Kést ránt és azzal ront reája.

De lám, az Úr most feltekint,
Tekintetével csendet int,
S szól: „Simeás, felebarátom,
Dühödöt restelkedve látom;
A borból, lásd, megárt a sok,
A hit is árt, ha túllobog,
Az hisz csak, ki szeretve hisz,
A vakbuzgóság bünbe visz.“

**Dr. BURSICS ZOLTÁN, ÜGYVÉD
JOGI SZEMINÁRIUMA**

Berlini-tér 3 (Westend-ház). Előkészít az összes jogi, közgazdasági, ügyvédi vizsgákra. Jegyzetdíjlet. Tanácskozási

Nyílt levél

Rakovszky Iván belügyminiszter úrhoz

Kegyelmes Uram!

A szegedi kerületi kapitányságnak bizalmas felterjesztése tárgyában Nagyméltóságodhoz intézett kérdésekre Excellenciád azt a választ adja, hogy közhivatalnokok „a rendelkezésükre álló bizalmas természetű okmányokat közzé nem tehetik“. A jelentés és vizsgálat — mondja tovább Nagyméltóságod nyilatkozata — „Vannaynak mulatozása közben tett kijelentéseivel foglalkozott, amelyekből arra lehetett következtetni, hogy Vannay bizonyos nemlétező összeköttetések emlegetésével akar maga iránt bizalmat ébreszteni és esetleg valami visszaélést elkövetni. A vizsgálat azóta megállapította, hogy kijelentéseinek semmi komolyabb alapja nincs és további eljárás megindítására ok nem forog fenn“.

Így szól Nagyméltóságod nyilatkozatának a szegedi főkapitány „bizalmas“ jelentésére vonatkozó része. Nem tartom helytállónak a miniszter úr nyilatkozatának a „bizalmas“ jelentésekre vonatkozó részét. Alantas közhivatalnok nem tehet közzé bizalmas jelentést, de vannak bizalmas jelentések, melyeket *felelős* miniszternek az ország érdekében haladéktalanul közzé kell tenni, különösen, ha az a „bizalmas“ jelentés oly fontos és nagyjelentőségű, hogy a belügyminisztérium a jelentés beérkezése után kötelességének tartotta annak tartalmát *a kormányzói kabinetirodával haladéktalanul közölni*. Mily szerenese lett volna, ha a *frankügyben* kapott első bizalmas közlést azonnal a nyilvánosság tudomására hozták volna, s nem kezelték volna titkos betegségeként. Nem szakadt volna az országra a frankügy szerencsétlensége!

Az újságolvasó értetlenül áll meg a belügyminiszter úr nyilatkozata mellett. *Mi lehet hát valóban ebben a bizalmas felterjesztésben? Mit* nyilatkozott ez a Vannay, ez az Endre László járásában alkalmazott, s Endre Zsigmondnál vadászó Vannay *olyasvalamit*, ami miatt egy főkapitány bizalmas felterjesztést intéz a belügyminiszterhez, amely miatt a belügyminiszter sürgős intézkedéseket foganatosít, megfigyeléseket rendel el, kijelenti, hogy a Vannay kijelentéseinek, melyekről a bizalmas felterjesztés szól, *„semmi komolyabb alapja nincs“*, s dacára annak, hogy a talányos nyilatkozat szerint Vannay „bizonyos nemlétező összeköttetések emlegetésével akart maga iránt bizalmat ébreszteni és esetleg valami visszaélést elkövetni“ — megállapítása szerint — „további eljárás megindítására ok nem forog fenn“.

Belügyminiszter úr, az ország nyilvánossága méltán kíváncsi arra, *mely* nemlétező összeköttetésekkel, *minő* visszaéléseket akart Vannay elkövetni és *mely* okok kényszerítették a belügyminiszter urat arra, hogy ez ügyben a teljes és való tényállást az ország teljes nyilvánossága előtt fel ne tárja? Ismételten kérem a szegedi jelentés közzétételét.

Nagyméltóságod nyilatkozatának Endre Zsigmondot és Endre Lászlót érintő részére, valamint Vannaynak és elődjének a gödöllői járásban való alkalmaztatására a szegedi jelentés közzététele után fogok visszatérni.

Nagyméltóságod iránt őszinte tisztelettel

Fábián Béla

nemzetgyűlési képviselő

TÁRCA

Pesti élet Jókai ifjúkorában

Irta: Dr. WILDNER ÖDÖN*

Jókaira kezdettől fogva rendkívüli vonzódást gyakorol a színház. Hisz vérbeli drámaírónak képzele magát a „Zsidófiú“ félsikere óta, s alig melegszik meg Pesten, Szigligeti titkár patronátusa alatt már a „Két gyám“-mal próbálkozik. Megbukik, nemcsak a darabjával, hanem mint galamblelkű színi kritikus is az „Életképek“-ben, ahol a mindenkit megdicsérő módszere még a bonhomias szerkesztőnek sincs ínyére. Pedig Frankenburg egyébként igen jóakaró pártfogója volt minden kulturtörekvésnek. Mindegy. Jókait továbbra is lebűvöli e színház világa, különösen két főalakja: Laborfalvy Róza és Lendvay Márton. Mindketten állandó szerelmei közé tartoznak s utóbb szorosán belejátszanak, belefógnak élete sorsába.

A művészetek homlokterében a *színművészet* áll.

* A szerző „Jókai és Budapest“ című most készülő nagyobb művéből.

A magyar színművészet harca a magyarságért, a pesti és budai közönség elhódítása a Joseph Schall von Falkenforst — röviden Forst — és a vállalkozó-bérlő Michel vezetése alatt működő s a Kotzebue-szerű és hol szentimentális, hol vaskos, léha lerchenfeldi tónusban dolgozó s különösen külföldi vendéjátékokkal csalogató német színháztól. A fővárosi magyar színeszet háza a Nemzeti színház; gr. Ráday Gedeon főigazgatása s Bajza József ügyvivő igazgatása egyaránt kultiválja a színműveket és operákat. Mindkét nemben virágkorát éli s oly művészekkel dicsekszik, mint Schodelné, Füredy, Benza énekesek, Lendvay Márton, Fánecs, Szentpétery, Laborfalvy Róza (Benke Judit), Lendvayné Hivatal Anikó, Szathmáryné, Lászlóné, Szilágyi (később Bulyovszkyné) Lilla.

A többi művészet csöndesebben, nehezebben fejlődik. Így a *festészet* is. Legtöbbet foglalkoztatott, de akkor még korántsem elég magas piedesztálra helyezett művésze: Barabás Miklós. Ő, épügy, mint több piktor-társra (Peschk, Borsos), az új fotográfusművészet úttörői közt is szerepel. Az 1839-ben alakult Pesti Művészegylet kiállításai csak kevés magyar képpel dicsekedhetnek, de még kevesebb jóval. Kis Bálint, Varság, La Castari, Marastoni, Weber, Engbert, Lieder az ismertebb nevek; a legtöbbjük bécsi származású. A Nemzeti Képcsarnokegylet-et úgy is nevezhetjük,

A HÉT MARGÓJÁRA

CITROMOK ÉS — MANDARINOK. Az utolsó pillanatban furcsa stratégiai oldalmozdulatoknak lehetünk tanúi a parlamenti jobbszárnyon. A fajvédőpárt, amely feltűnő hevességgel vallott szerelmet Bethlennek, óvatosan takarodót fűj, de még mindig megosztott szerepkörben: egyrészt Gömbös epekedik galambbügással, Bethlen felé kacsintva, másrészt Eckhardt kijelenti, hogy nem hajlandó beállni az uccai franktűntetők közé, nem engedi magát citromként kifacsarni. Így a jobboldali örökzöldek, a citromok. Az egyik még akarna, a másik már nem akar citrom lenni — az uccán. A Haller István nemes tarnalelesi fájába ojtott Zichy-Wolff-párton viszont Vass József nem az igazság, hanem a keresztény és nemzeti politika érdekében fogadja el a többségi frankjelentést és ebben a társaságban Zichy János játsza az Eckhardt szerepét, mondván: „nagyobb gondossággal bizonyos cselekedetek megelőzhetők lettek volna.” Ezek a főtartásos, köntörfalazó urak, a befelé morgó, kifelé bólogató mandarinok egészítik ki a szélsőjobb citromfrontját. Citromok és — mandarinok, egyformán a Bethlen asztalára szánt csemegek.

ÓVAKODJUNK AZ ÁLTALÁNOSÍTÁSTÓL! Vizsgálóbírói és vádtanácsi határozat szabadrábra helyezte Vázsonyi Vilmos merényletét. Ügyészégi indítvánnyal szemben hozta ezt a határozatot vizsgálóbíró és vádtanács. Örvedetes és biztató jelenség. Annál örvedetesebb és anná biztatóbb, mert nem első. Ügyészi indítvánnyal szemben hozott a közelmúltban hasonló határozatot a bírói fórum a frankhamisítás három vádlottja ügyében is, amikor elvetette az ügyészi indítványt és az ügyészi indítvány ellenére nem helyezte vizsgálati fogságba se Ferdinándyt, se Hédert, se Zadravetz püspököt. A kormánytól függő ügyéssel szemben, ime, a személyi szabadság biztosítéka: a független bíróság. Csak aztán el ne bízza magát senki! És ne essék tévedésbe a szabadrábrahelyezés bírói indokolása alapján. Csak a nemzetgyűlés tagja, a frankbizottság tagja nem tekinthető hatóságának. Annál kevésbé, mert hiszen a frankbizottság ülései titkosak

voltak és az ott elhangzott nyilatkozatok már csak azért sem szerepelhettek uccai orvtámadás indokaiul. Ha a frankbizottság tagja ellen orvtámadás történt, annak csak „magánnyilatkozatok” szolgálhattak alapjául. De azért ne jusson eszébe senkinek vizsgálóbíró vagy vádtanácsi tag ellen támadni orvul az uccán. Igaz: a vádtanács ülései is zártak. Mégis óva intünk mindenkit, hogy e hatósági funkcionáriusok ellen hasonló támadásra vetemedjék és aztán azzal próbáljon védekezni, hogy a támadásra azért vetemedett, mert felháborította a hatósági szerv valamilyen magánkijelentése, például az, hogy — nem szereti a savanyú krumplit. Minden ügynek megvan a maga individuális jellege. És a jó bíró minden esetet a maga speciális jellege szerint köteles elbírálni. A Vázsonyi-ellenes merénylet is speciális eset. És nagyon pórul járna, aki a Vázsonyi-ellenes merénylet „speciális” esetéből „általános” következtetést merészelne levonni.

ESŐ UTÁN — LIBERALIZMUS. Zadravetz István szerepe nem lesz kevésbé súlyos azáltal, ha antiszemitizmusa vesztit súlytartalmából. Akik az igazságot akarják, azoknak a szemében egyáltalában nem lendít nemcsak az, ha Zadravetz öméltsága most liberális húrokat penget, hanem még az sem, ha akár egész életén keresztül a liberalizmus vezére lett volna. Itt nem liberalizmusról vagy antiszemitizmusról van szó... egyszerűen arról van szó, amiről beszélnek: a frankügyről, amelynek állandékán nem változtat ez a posthumus liberalizmus. Annál sajtáságosabb azonban, hogy a másik oldalon igenis — változott helyzetet talál a püspök úr. Presse-beli nyilatkozata óta egyszerre már nem az a lángoló, hü hazafi püspök úr, mint volt. Triviálisan szólva: egyszerűen elejtették, főleg a legitimista sajtónak az a kurzusszárnya, amelyekkel bizony nem ékeskednek a legitimista vezérpolitikusok, a tollakat, amelyekről a legitimizmust sohasem lehet felismerni, a fajvédő kurzust azonban mindig, a tollakat, amelyek egyszerre letaszították barátságukból Zadravetz püspököt, sőt talán már bünnösek is mondják, nem mintha bűnösebb lenne, vagy akár ártatlanabb, mint tegnap, hanem egyszerűen, mert meggondolatlanul liberális nyilatkozatot tett. Liberalizmusával talán elkésett a püspök úr, barátainak felismerésében azonban nem.

mint a „Nemzeti Múzeum Képtárának barátai”, mert összeállva iparkodnak egy-egy főúri, főpapi mecénás közrevonása mellett hazai képeket a múzeumi képtár számára beszerezni. A velencei Marastoni Jakob festőiskolája sok reménységgel indul. Említsük meg még a derék litografusokat: Engel, Steinle, Walzel, Szerelmei, Wurbel, s a réz- és acélmetszőket: Schiller, Vidéki, Tyroler. Egy lelkes arisztokrata: gróf Batthyány Kázmér a szobrászat és művészi zene előmozdításán fáradozik. Am a szobrászatban ép erre az időre esik a jobb sorsra érdemes Ferenczi Zoltán kétségbeesett hazavonulása, Rimaszombatba, Mátyás király modelljének elpusztítása. Sok újonnan fellépő, tetszetős Célkúti, Züllich, Engel, Danajszky, Alexy stb. nem számíthatók a nemzeti stílus keresői közé. Ezek sorát csak Izsó Miklós nyitja meg. Kétségtelen, hogy Jókait a képzőművészetek e törekvései első pesti korában is érdekelték, hisz soká hangozt lelkében az „anch'io pittore” szövege és próbálkozásai révén szakmabelnek érezte magát.

A zenében Erkel Ferenc máris a leghiresebb. Ő az olaszos zenébe magyar elemeket olt; kivüle Thern, Bartay, Engesser, Huber (Hubay Jenőnk atyja) szerepelnek. A népies (cigányos) zenét Egressy Béni, az öreg bajai zsidó: Rózsavölgyi Márk („Márkus bácsi”, Petőfi kedvence, akit olyan szép versben siratott el) zenekaruk élén próbálták megnevesíteni, „polgári”-vá

emelni, a Bihari és társai bandáinak stílusa fölé. A külföldi világértékek is sűrűn megkockáztatják a Pestig való kirándulást vendégtúráik közben. Akkortájt (1846) hangversenyeztek itt több ízben is: honfitársunk, Liszt Ferenc, aki magyar fantáziájával, Rákóczi-indulójával valósággal fanatizálja a közönséget; virágerdővel halmozzák el, fáklyásmenetet rendeznek neki, nagy szerenáddal, bankettet a Nemzeti Körben, a Gyűlde-ben. Hasonlóan ünneplik a francia Rákóczi-átírat szerzőjét, Hector Berlioz-t, aki memoárjai II. kötetében lévő pesti levelében bőven leírja pesti élményeit. Vendégszerepelnek még a külföldről: hazánkfia, Joachim, Dreyschock. A táncművész-vendégeket Fanny Elslér képviseli, akinek selyempapucsát — amelyből állítólag az akkori mágnes-arszlánok pezsgőt ittak —, Glück Frigyes ajándékából, fővárosi múzeumunk őrzi.

A társas életet szolgálták: a Nemzeti Kaszinó, a dorottyauccai Lloyd-épületben, Széchenyi alapítása; a Nemzeti Kör — elnöke gróf Teleky László, a költőpolitikus, alelnökei: a híres statisztikus, Fényes Elek és Vörösmarty Mihály —; a Pesti Kör, mely az előbbivel fusionált, s 1847-ben, a kir. tábla volt szállásán szomszédja lett ellenlábásának, a „pecsovics” „Gyűlde”-nek, amelynek spiritusz-rektora a „Honderű” szerkesztője, Petrichevich-Horváth Lázár volt. A mágnes-szalónok között híresek voltak a két Zichy-

Kisebbségi vélemény: közvélemény

Marad a tört vér, fekete folt... és marad a frankhamisítás politikai titka: titok azután is, hogy a frankbizottság előadójának jelentése és a Vázsonyi-féle kisebbségi jelentés nyilvánosságra került. *Inexplored*, — mondják az angol térképek a még felderítetlen földrészekről, amerre a civilizált ember még nem járt; ilyen *inexplored* a frankhamisítási botrány politikája. Alapjában most sem tudunk róla többet, mint az első napon. Sokkal többet tudunk azonban arról, aminek felkutatása a parlamenti vizsgálóbizottság hatáskörébe tartozott és ami fel is kutattatott; arról, hogy a büncselekmény megelőzése és meghusításra kerülő történetek-e olyan jelenségek, amelyekért politikai felelősség megállapítható. Erre vonatkozóan egy *igen* és egy *nem* esattan össze a két jelentésből.

Régi dolog, hogyha ketten mondják ugyanazt, az nem ugyanaz, — de, úgy látszik, még az sem ugyanaz, ha *egyet* mondják ugyanazt. Mert ennek az előadói jelentésnek a legfőbb tulajdonsága az, hogy elmondásaiban és konklúzióiban teljesen ellentmondó. *Ugyanaz a dolog kétféleképpen* jelenik meg. Máskép az úgynevezett tényálladási felvételben és máskép a határozatban. Nagyon sok tény kétségtelenül máskép, rettetesen máskép, kétségbeesetten máskép bontakozik ki az előadói jelentésből, mint a kisebbségi jelentésből, úgyhogy aki egymásmellett olvassa, mintha *csupa nyiltszíntéri változást* látna. Van azonban sok tény, amelyek hajszálnyira *ugyanolyan képsorozatban suhannak* el a többségi jelentésben, mint a kisebbségben, tények, amelyekből a többségi jelentés után is *csak — a kisebbségi konklúzió* következhetne logikusan. Csakhogy nem így van, a tények, amelyeket a Rubinek-féle jelentés is felsorol, valósággal polemizálnak a konklúzióval. A felmentő ítélet, amelyet az előadói jelentés, szemben a kisebbségi véleménnyel, javasol, indokolatlan marad. Ha az előadói jelentés megy keresztül, akkor alapjában megoldatlan marad a frankügy politikai része.

Emile Faguet írja, hogy a Dreyfus-pör annakidején annyira politikává, sőt *párt-politikává* lett, hogy képtelenek voltak jogászilag elintézni, sőt lehetlenné vált a politikai elintézés is; függőben hagyták tehát, ahelyett, hogy lezárták volna a történelem számára. Dreyfust elítélte két haditanács, felülvizsgálatra utasította

a semmitőszék ítélete, majd felmenti a semmitőszék, de úgy menti fel, hogy alapjában elítéli, mert a törvény betűi ellen menti fel, mintha azt mondta volna: „Dreyfus fölött a törvény szerint még egy haditanácsnak kellene ítékezni, minthogy azonban biztos, hogy a harmadik haditanács elítéli, felmentem én a törvény ellenére is, mert a politika ezt követeli”. Így maradt elintézetlen a Dreyfus-ügy politikailag, ép, mert a politika követelte azt. Itt azonban ép a politika, már az igazán magas politika érdeke azt követeli, hogy *ne maradjon elintézetlen az ügy és ne intéződjék el egyszerűen szavazással*, hogy feláll az erdő, amelynek száraz gallyain már annyiszor zúgott végig az igen...

Ó, szó sincs róla, sokkal helyesebb lett volna egységes jelentésben megállapodni, s ez annál is egyszerűbb lett volna, mert a szabad elvonulás mögött maga a vihar is elvonult volna, csak ép hogy fel kellett volna áldozni valamieske presztizsérdekét, — a legnagyobb presztizsérdeknek, ami az áldozatot talán még kötelességgé is tette volna.

A *Vázsonyi-féle jelentés kisebbségi jelentés, de — többségi vélemény az országban*. Valóságos kórbonetiari jegyzőkönyv ez, nincs benn annyi *szövegmagyarázat*, mint a többségi jelentésben, itt igazán csak a tények hatalma az, amely beszél, csoportosít, vádol, magyaráz... Ezekon a fényképeken senki sem vág „barátságos arcot”, a toll, amely ezt a jelentést írta, olyan, mint báró Eötvös Loránt torziós ingája, amelynek tűje a legmélyebb földrétegek összefüggésére is rámutat; ebben a jelentésben egyszerűen leluh minden festék, színházi paróka, conandoyilei álszakáll, itt — hogyha a dolog legmélyebb politikuma, ahonnan útnak indul az egész merénylet, nem is táruul fel — minden nyomon végigvonul az egész ügy, mindaz, ami történt, *ahogy történt, akik által történt*. Rejtélyes csapóajtók nyílnak itt fel, titkos esigalépesők, az ügy minden szárnívonalára és csatlakozási vonalára. Nemesak az bontakozott itt ki, ami megtörtént, de drámai erővel bontakozik ki az is, — ami *nem történt* meg, aminek *meg kellett volna történnie*, amit *elmulasztottak*.

Parlamentárisan minden főhivatalnokért a *kormány*nak kell viselnie a felelősséget. Azt mondja egy helyen — ha jól emlékszünk — a belügyminiszter vallomása, hogy: „*ismerni kellett Nádosyt...*” Igen, ismerni kellett Nádosyt, a szomszéd urat, akit csak egy előszoba választott el a belügyminiszter dolgozószobájától, mikor pedig már rég Nádosy hivatalszobáján keresztül rohantunk neki ennek az egész nemzeti szerencsétlen-

nővére (Antónia és Karolin), vagyis a gróf Batthyány Lajosné a hatvaniuceai Cziráky-palotában és a gróf Károlyi Györgyné egyetemuceai palotájukban, valamint a báró Csekonits-Lipthay Leontine-e a kecskemétiuceai palotában. Gróf Batthyány Kázmér — mint már említettük — a művészeket gyűjtötte maga köré. Télen víg karnevál, divatbemutató korzósások, álarcosbálok, nyáron sétalovaglások szórakoztatták az úri társadalmat, míg az alacsonyabb igényűek szemfényvesztők (Bosco), léghajósok (Lehman), cirkuszok (Lejar), erőművészek és díjbirkózók (Toldy János) mutatványjaiban, vagy kocsimázásban és kávéházlátogatásban kerestek mulatságot. A hazard kártyajátékok már akkor rákfenéi a pesti életnek; a sipisták hada fosztogatta az együgyűbb játékosokat. Vasárnaponként a külvárosi „zöld” kertek-be, kocsimákba rándultak, vagy a palotai nagyvendéglőbe, az új vasutat is kipróbálni.

A Mikszáth-említett harminehárom kávéház között leghíresebbek voltak: a „Liliumfi”-ból is ismeretes „Zrinyi” (Tamás József), az Országút- és Hatvani uca sarkán (a mai „Astoria”-szálló helyén), sokáig a leghíresebb sipista-barlang; Formanek Antal fürdőuceai csarnoka a „Kávéforrás”-hoz, amely utóbb egy újabb frói nemzedék tanyájává lesz; a hotelekkel kapcsolatban a váciuceai „Hét választó” és „Nádor”, a kishíduceai „Vadászkürt”, a Szél- (Nádor-) uceai

„Tigris”, a Kemniczer-örökösök tulajdonában volt és Domián Ignáctól vezetett „Angol királynő”, az „Arany-sas” (bérloje Wimmer Antal) az Ujvilág uceában, a Színház- (Vörösmarty-) téri „Magyar Király”, a váciuceai „Korona” (Privorszky Ferenc bérlete; ugyanez az ő bérlete a régi „Vigadó” kávéházát). Alrendű, de hírhedt helyiségek voltak: a Széna- (Kálvin-) téri „Két Pistoly” (a Marezibányi-házban; bérloje Murgács János), ugyanezen a téren a Soroksári- (Ráday-) uca sarkán a Pischinger-féle „Két Oroszlán”, s a Nákó-házban lévő „Aranykéz”, melyről utóbb az uceát is elnevezték.

Amde történelmileg mindezeknél nevezetesebb az Uri- (ma Petőfi Sándor-) uceai Libasinszky-házban volt az ú. n. *Pilvax-kávéház*. 1847-ig Pilvax Károly bérlete, aki a város ház urai, a „Wahlbürger”-ek közt is szerepel; de a következő Mihály-naptól kezdve Philinger (Fillinger) győri kávé veszi át. Az *Élet-képek* 1847-iki 193. számában megviggasztalja az ifjú-ságot, hogy a derék és oly előzékeny, szellemes Károly főpincér az új gazda alatt is megmarad. Ma már el-tűnt a kávéház, sőt az egykor kétemeletes ház is, amelyre 1900 nov. 4-én Jókai szónoklata mellett emléktáblát helyeztek el. A híres helyiségből, amely 1848-ban már a „Szabadságeszernök” büszke nevet vette föl, csak a „Közvélemény asztala” nevű primitív kerek asztal van meg a Petőfi-ház őrzetében.

ségnek. Ismerni kellett volna Nádosyt, *de már, előbb, érdeklődni kellett volna a rettenő hatalmú férfitól dolgai után, de már régebben...* Mondjuk például akkor, mikor először hallották a frankhamisítás „szédítő marhaságáról”. Egészségi állapotával is tisztában kellett volna lenni, *mielőtt még kiadták azt a finom kis kommiunikét, amely megrongált egészségi állapotáról, emiatt való szabadságolásáról* szólt. Ismerni kellett volna Nádosyt és akkor nem történt volna meg, hogy Teleki Pál ép úgy hozzáfordult, mikor a frankhamisításról hall, mint ahogy gróf Bethlen István hozzá küldi sürgős kinyomozás végett az államtitkárt.

Gróf Bethlen István olyasmit mondott nemrégiben nyilatkozatában, hogy garmadával kapta a leveleket és közléseket, amelyek a legfantasztikusabb tervekre hívták fel figyelmét, — igazán nem törődhetett mindegyikkel. Hát ez az. Nem törődhetett mindegyikkel, de arról gondoskodni lehetett volna, hogy *más léghör legyen itt*, ne pedig az, amelyben a legfantasztikusabb és legbűnösebb kalandok terve forralódik fel... Aztán végre arról is lehetett volna gondoskodni, hogy mindenki a maga helyén legyen, mert azt talán mégsem állíthatja senki, hogy *Nádosy, Baross, Zadravetz* mind a helyükön voltak. Végre elismerjük, hogy az emberek szemmértéke káprázthatik, de a *mértéknek azt a rémes aránytalanságát*, hogy valaki nem ismeri fel a frankhamisítás borzalmas gigantizmusát ugyanakkor, mikor van ideje minden kis pártügy számára, mégis csak csodálatos.

Macaulay mondja egy nagy angol védőbeszédről, hogy olyan, mint az a színdarab, amelynek a kulisszái igazi aranyból vannak. A Vázsonyi-féle kisebbségi jelentés is ilyen: semmi talmiság nincs benne. A legnagyobb érvelés vert aranyában fénylik az egész. Itt nincs kormánybuktatási cél, itt nincs semmilyen más konkrét hadicél, mint az *igazság érvényesítése*. Ennek az egész felépítménynek minden tégláját a *tények ereje* forrasztja össze. Sziklákat görget ez a pár nyomtatott ív, ez a kisebbségi jelentés, amely puritanizmusában semmiféle hatást nem keres. Az irónia, amely felvillan fölötte, inkább a *tények szviffti iróniája*, amely például ellenállhatatlan akkor, amikor a belügyminiszternek *Nádosyval* és *Windischgrätzzel* való találkozásáról, *Nádosy* hazafias aggályainak gyengébb eloszlásáról, *Rába* vallomásának mérlegeléséről, a *Windischgrätz* nemes passzív rezisztenciájáról szól, a rejtélyes „*nem óhajtuk*”-ról, amellyel Nádosyék mintegy hadiállapotban levőnek kiáltatták ki magukat a parlamenti vizsgálóbizottság, a szuverén parlament bizottságának — felderítő munkájával szemben.

Ciklopsi súllyal zuhan a mérlegre a Vázsonyi-féle kisebbségi jelentés, a *Jelen Század Regényének* hatalmas fejezete ez. Herkulesi jogászmunka, amelyet mintha nem is a Déry—Lukács-pör, vagy a Polónyi—Lengyel-pör fenomenális jogásza írt volna, hanem az igazságnak egy szerény aszkétája, aki nem akarja sem „védenca felmentését”, sem hatalmat nem akar, — *csak az igazságot akarja*.

Polonius

Hazafias felháborodás

— Mai mese —

Nagy János, a kiváló politikus eszmadia elment abba a bizonyos Körbe, ahol bebizonyították neki, hogy minden bajnak a zsidók az okai. Hazafias bánatot Nagy János borral igyekezett megloccsolni. Így történt, hogy mikor hazaérkezett, kissé dülöngők voltak lépései.

Felesége szemrehányást tett neki:

— Te is összeszűröd a levelet azokkal a zsidókkal! — kiáltotta János, nekiesett feleségének: és elverte. Hazafias felháborodásból.

A nagy zajra János alvó gyermekei is fölriadtak és anyjuk pártjára keltek. János őket is elnadrágolta. Hazafias felháborodásból.

Az asszony gyermekeivel együtt a szomszédba menekült

János haragja elől. Most már nem volt kin töltse bosszúját. János nekiesett a bútoroknak. Beverte a tükröt, berágta az almáriom ajtaját, a székeket nekivágta az asztalnak, hogy darabokra törtek. Az ágyakat agyonütötte. Darabokra zúzott mindent, ami kezeügyébe került. Mindezt hazafias felháborodásból. Végül a romhalmas tetejére, amelyet csinált, szépen lefeküdt és elaludt.

Másnap, mikor fölébredt mámorából, bejött hozzá a szomszédja és kérdezte tőle:

— Miért csinálta éjjel azt a nagy ramazurít, János bácsi?

— Hazafias felháborodásból, — dünyögte János.

És a szomszéd, aki nem volt államférfi, szelíden megkérdezte:

— Mondja, János bácsi, ha hazafias felháborodásból egy pár eszmával többet csinált volna, mint rendszeren, nem jobb volna-e magának is, a családjának is? De még a hazának is? (—ni)

Parkot, játszótereket!

Irta: BRÓDY ERNŐNÉ

Budapest rideg és szívtelen főváros. Uccái porosak és piszkosak, lombos fák nem szegélyezik, imitt-amott egy-egy fasor. Az ablakokban virágok nem nyílnak és kispázsitos kerteskék, vagy gyepes udvarok nem üdítik fel a porban fuldoklókat. Az emberek zsúfoltan laknak, párában, gőzben, füstben nyüzsgönek. Mindenütt csak kopár falak és szürke kötömegek, ninesen zöld oázis, nyugyóponot, a szem nem talál, mert a Jókai tér, Klauzál tér, Főherceg Sándor tér vagy a Lövéde tér nyílt piac a város szívében, nem érdemli meg a sétatér nevet.

Budán a természet két kézzel szórja a városra kinesít. Hegyek, ligetek, forrásvizek, mezők váltakoznak. A budai polgárnak ha egyebe nincs, van éltető napsugara és friss levegője. Viszont a nyomorult pesti lakos, ha kibújik egészségtelen, zsúfolt, szellőzetlen, miazmás lakásából — mert így lakik a pesti polgár 70%-a — akkor gyulladt, veres szemét bántja a tavaszi napsugár s beteg tüdejét teleszívja porral, bacillussal.

Zöldelő parkok nem tartkítják városát, a fáradt szürke ember nem élvezi a lombok susogását, tekintete nem pihen a fű smaragdzöldjén, tüdeje nem tágul a friss pormentes levegőben. A gondok földre sujtják, terhesnek érzi az életet, testileg és lelkileg elfásul, önbizalma, ereje csökken, megtorpan az élet rettenetes harcában.

Városunk természetes következménye, hogy *itt pusztít legjobban a tüdővész és hogy nálunk van a legtöbb öngyilkos*. A tüdővészre már feleszmélnék a hatóságok, kormánybiztosa is van a tüdővésznek és felvették ellene a küzdelmet; minden kapu alatt látunk egy fehér cédulát „Hogyan védekezünk a tüdővész ellen?” Irott malaszt.

Egy kis megértést, érző szívet, melegséget kell bevinni a város szívébe és többet használunk minden bölcs tanácsnál. Budapest dolgozó népének, s a nyomorult pesti gyermeknek kell juttatnunk a belterületen napfényt, pázsitot, *játszóteret*. Nagy szegénységünkben máról-holnapra nem varázsolhatjuk virágzó kertvárossá a mi poros, aszfaltos Budapestünket. De segítsünk magunkon szegényesen, a lehetőség határain belül s tegyük elviselhetőbbé a tömegek életét. *Azt a sok aszfaltos, poros, piszkos teret ültessük be pázsittal, bokrokkal, állítsunk fel padokat*, hogy mindenütt pihenessenek zöldben az emberek, s fáradt beteg tüdejük felfrissüljön a tisztá, pormentes tereken. A tavasz már bontogatja szárnyait, a nap melegen ontja sugarait, pazoroljanak végre egy kis szeretetet a városra, juttassanak a pesti polgárnak, gyermeknek egy kis zöldet, bokrot, pázsitot, és 1926. évében a sirámok esztendejében, a pusztulás korszakában, a sóhajok és könnyek napjaiban *teremtsek meg a parkokat és játszótereket!*

Miből?...

Irta: SZINI GYULA

Gil Blas sánta ördöge fölemeli a házak födelét és betekint az emberek intim életébe, amelynek titkait négy fal zárja el. Ennek a kíváncsi ördögnek tudnék most olyan feladatot adni, hogy talán bele is örülne. Azt mondanám neki: Tudja meg, miből és hogyan élnek meg az emberek Budapesten?

Mennél gyűröttebbekké és rongyosabbakká válnak silány papírbankóink — ami annak a jele, hogy sok kézen fordul meg ugyanaz a szemlátomást fogyó papírtömeg —, annál rejtélyesebb a kérdés. E papírcafatokért ma keservesebb harc folyik, mint valaha a jó dollárokért. Ebből a városból pajkos dzsinek mintha egészen megszöktették volna a pénzt.

A mindennapi életben naponta egymilliószor halljuk: „Nincs pénz“. Ez ma az egyetlen pozitív és bizonyos valami: „Nincs“. Pedig ez negatívum. Negatívum, amely a legpozitívabb pozitívum. A kérdés tehát az, hogy ha nincs pénz, akkor *miből élnek az emberek?*

Nem beszélek milliárdosokról, nem beszélek azokról, akik nyugodtan nézhetnek a jövő elé és akik amúgyis vajmi kevesen lehetnek. A nagy átlagról beszélek, a *tömegről*, a csaknem egymillió városról. Azokról beszélek, akik belenéznek a levegőbe és azt mondják: „Nincs“.

Az élet tele van suttogó hangokkal:

— Tudod ki kért ma tőlem kölcsön? Ha megmondanám, elájulnál!

Vagy:

— Borzasztó szomorú napom volt ma. Egy ember keresett föl, akinek nemrég milliárdjai voltak és most kölcsön kért — tizezer koronát kenyérré.

Mindenki hall valami ilyet, naponta többször, sokszor is. A suttogás egyre erősebb, néha olyan, mint a messziről morajló tenger.

És annál rejtélyesebb, annál szívszorogatóbb a kérdés: *Miből élnek az emberek?*

De én, te, ő és mi mindannyian, akik összedugjuk a fejünket és hol keserűn, hol humorosan tárgyaljuk a nehéz idöket, „csata“-idöket, nem döbbenünk-e meg magunk is erre a kérdésre: „*Miből élünk?*“

— Szavamra, nem tudom, miből élek — mondja félig tréfásan, félig borzongva a budapesti átlag-úr és ha visszatekint arra, ahogyan eddig meg tudott élni — hiszen csodák csodájára: *él!* —, rémült tekintete a még üresebb és bizonytalan jövőt méregeti: *miből fogok megélni?*

A tréfások megkoozáztatják:

— Tavasszal jobb lesz — és gúnyos kacagás végzi a mondatot.

A budapesti ember, akinek fokról-fokra romlott le az életstandardja, már nem bízik abban, hogy egyáltalán javulás lehetséges és az emberek egymást ijesztetik: *Lesz még rosszabbul is.*

A mindig jólértésültek Bécsre hivatkoznak:

— Bécs ugyanezek a dolgokon ment át, de most már túl vannak rajta. Ma már egy kis javulás észlelhető.

És a pesti ember irigykedve tekint a Lajtán tútra, ahol „*már túl vannak rajta*“. Valahogy a pesti ember hangulata ma hasonlít ahoz a beteg emberéhez, aki súlyos operáció előtt van és ijedez attól, ami még rá vár, de már túl szeretne lenni rajta, csakhogy nem lehet olyan könnyen!

De hát mindez még mindig nem felelet arra, hogy *miből élnek Pesten az emberek.*

Miből élnek?

Ha idegen ember vetődik a városba, az első, ami feltűnik neki, a nagy sorsjegy-láz. Trafikokban a különböző színű sorsjegyek egész virágerdeje pompázik.

Kirakatokban a nyereménytárgyak kápráztatják a szemet. Az ucca sarkán autón sorsjegyet árulnak hölgyek, akik néha oly szépek, mint a remény, ez a földiekkel játszó égi tünemény.

Külföldi ember rögtön tudja, miből élnek Budapesten az emberek. *Reményekből, színes ígéretek-ből, jövőbeli várakozások tarka léggömbjeiből, sorsjegyek-ből, álmokból élnek az emberek.* A remény, ez a csodálatos erő, fejejét pótol és kalóriát ad a boldogtalan pesti embernek 1926-ban.

Bohóc=akadémia

Irta: PALAGYI LAJOS

*Veszedelmes, bűnös
Clown is támad néha.
Maga százakkal vetekszik
És a népek jobban tetszik, —
Léháknak a léha.*

*Föl azért mi vének!
Védekezzünk bátran!
Hogy pusztuljon az új kócos,
Egyesüljünk ó-bohócos
Akadémiákban.*

*Törvény csak mi nékünk
Adjon szabadságot
„Közbohóci“ dicső címre,
De magánbohóci csínyre
Hadd vessen tilalmat!*

*Hogy sose lazuljon
Mi szent kötelekünk,
Kössön össze erős szellem:
Az újító bohóc ellen!
Tisztult gyűlölségünk.*

*S még erősebb szál is:
Nemes — ijedtségünk,
Hogy a vidám clown, a bátor,
Lesz cirkuszban imperátor
S az lesz a mi végünk.*

*Végünk, végünk, vége
Öreg mókáságnak.
Föl hát vének szék-ülője!
S te is ifjak vénülője,
Segítsd agg apádat.*

*Mind, ki ötlet nélkül
Vársz előszobánkban,
Jer be, jer be, van itt még hely,
Székünk mellett te is székelj
Akadémiánkban!*

*Tartsuk fenn a tisztas
Avasat, avulltat,
Vigság nélkül, móka nélkül,
Szellem nélkül — szent emlékül
Rozzant cirkuszunkat!*

Azok az emberek, akiket a természet szellemi és testi erővel bőven ellátott, általában a legszerényebbek, míg a gyöngélméjük képzelődők, önhittek. Úgy látszik, a kegyes természet kiengesztelő pótszerűl adta a képzelődést és önhittséget azoknak, akiknek a szellemi és testi javakból kevesebbet juttatott.

Goethe

TORZTÜKÖR

Csöppségi különvélemény

Egy 120%-os fajvédő beadványa

Ahogy a frankügyben lehet egy többségi vélemény, — amely bizonyára kisebbségi — miért ne lehetne egy csöppségi különvélemény? Alulírott fajvédő, a frankbizottság levelező tagja, a következő teljesen külön véleményt terjeszti be:

Előzmények

A törvény tiltja a fedezetnélküli bankjegy-gyártást. A hamisítóknak tehát elsősorban fedezetről kellett gondoskodniok. Először Orth Gyurira gondoltak, mint a legjobb magyar fedezetre, de miután nevezett a liberális színezetű MTK csapatában fedez, ezt a tervet el-ejtették és helyette Nádosyt tették meg fedezetnek. Ez a jobb-fedezet kivédett minden balról jövő támadást. Hivatva volt arra is, hogy a külföldről jövő faultokat kivédje. Arról természetesen nem tudott, hogy a frankok hamisak, utolsó percig azt hitte, hogy a Retek uccában igazi frankot gyártanak.

Hazafias célok

Első pillanatban nyilvánvaló a bankjegykészítés hazafias tendenciája.

1. Elsősorban ennek a révén sokat beszéltek Magyarországról.

2. Több francia detektív és Sauerwein hitközségi segédkántor emelték az idegenforgalmat.

3. A frankhamisítás előmozdította a többtermelés politikáját.

Majomszínház

vagy:

Csak nem vagyunk az őserdőben?

A kis Brehm után írta:
a nagy Herczeg Ferenc

Copyright by A majmok utánzása
Lendl (Állatker) szigorúan tilos

ELSŐ FELVONYÍTÁS

BAJOR GIZI (*tapsikol*): Jaj de szép nevem van... jaj de szép nevem van... Csak tizenkét óráig tartott, amíg megtanultam.

MAKLÁRY: Most képzeld el a publikumot, mikor kimegy a színházból és már a darab címét sem tudja...

RÁTKAI: Azért ér mégis imádom a Gizit. Ő a majom és engem néznek embernek. Az ilyesmi csak efféle táncnélküli operetben sikerül. Testhez álló egy kis állatdarab ez.

GÁRDONYI: Igen, egészen olyan sikerszága van, mint annak a másíknak, az „Aranybörjű”-nak.

BOROSS: Miért? A „Kék róka” talán kutya?

RÁTKAI (*oldalba böki Rajnait*): Mondj gyorsan egy frank-viceet.

RAJNAI: Én vagyok a Franklink-

4. Nyomdaiparunkat világhírűvé tette.

5. Elterelte a figyelmet rossz gazdasági helyzetünkről.

6. Alkalmat nyújtott a kormánynak két busásan dotált állás (országos főkapitány, postatakarékpénztár elnökigazgatója) beszüntetésére.

7. Alkalmat nyújtott Vázsonyi inzulintálására.

8. Alkalmat nyújtott arra, hogy Patacsi bizalmáról biztosítsa Bethlent.

A kormány felelőssége

Hosszú idő óta hangoztatták a liberális körök, hogy az országban felelőtlen elemek kormányoznak. Ha ez igaz — és tegyük fel, hogy igaz —, hogy lehet a felelőtlen elemek felelősségét hangoztatni?

A kormány felmentése

Konklúzió: A kormánynak teljes felmentést adni. De ha már benne vagyunk a felmentésben, kapja meg a felmentést mindenki.

Olajág

Közvetítő indítvány: Vázsonyiék mindenki távozását követelik. Fele-fele alapon meg lehetne oldani ezt a kérdést. Bethlenék ne menjenek el még pár évtizedig, ellenben Nádosy, Windischgrätz és társaik sürgősen távozzanak a helyükről.

Stella Adorján

A t. Ház folyosóján

— Lehetséges, hogy egy szélső jobboldali harminc ülésnapra kitiltanak a nemzetgyűlésből?

— Ki van zárva!

— És Peyer Károly?

— *Ki van zárva.*

kapitány. És én nem engedem, hogy a majomfaj liberális legyen.

RÁTKAI: Csicsó!... Ez a majom a Szózat-ot olvassa.

MÁSODIK FELVONYÍTÁS

GÓTHNÉ: Mit hallok Jób Danitól? Majomlányt akarsz elvenni?

RÁTKAI: Mama, hiszen az őserdőben vagyunk. És eggyel több majom az arisztokráciában, vagy kevesebb...

LÁZAR MÁRIA: Mondd csak, Marci, milyen illatot használnak a majomhölgyek?

RÁTKAI: Gorillatot.

BAJOR GIZI (*megjelenik a majom-családdal*).

GÓTH: Hisz ezek mind vakaróznak!

RÁTKAI: Ez csak azért van, ezredes úr, mert gondjaik vannak a második fölönás miatt.

GÓTHNÉ: Nicht vor den Affen! Pé dövan lé szenzs!

BÉLA MIKLÓS: Szenzsációs egy vice! Csak az egész Lipótvárosban ismerik.

GÓTH (*magában*): Szerző főzi a Lipóciát.

GÁRDONYI: Mink növényevők vagyunk, ti emberek ragadozók vagytok. Ennél fogva kisebbségi véleményt nyújtok be a házasság ellen. Ezt az őserdőt nem fogjátok kitermelni. Ez nem Tarnaleesz!

RÁTKAI: Ennek se füle, se farka.

Zokvers

Hej Teleki, Szörtsey.

TESz-nek szép erkölcssei!...

Hej Nádosy, hej Baross.

Ügyetek be zavaros!

Hej Rakovszky, Prónay,

Virtustok de római!

Hej Bethlen gróf, Bethlenem,

Mit TESz-el, egyetlenem!

Nem furcsa?

Az ember felszáll a villamosra a Teleki téren és egy nagy kerülővel a Baross úccán keresztül ér a Mészáros uccába.

Olaszliszkai különvélemény

Tisztelt Nemzetgyűlés! Az egész frankhamisítási nyomozás hibás. Tessék elől-ről kezdeni és engemet is belevonni a hamisításba. Majd meglátja a tisztelt ellenzék, úgy megy minden, mint a — Wolff Karika-csapás. Az olaszliszkai csodarabbi.

Azt olvasom...

Azt olvasom a frankbizottság jelentésében, hogy Nádosy és Windischgrätz összejátszott. Nem is tudtam, hogy olyan jó muzikusok. Nádosy biztosan a primhegedűs volt és Windischgrätz aki a pénzt adta, a szerencsétlen flótás.

Azt olvasom a vizsgálóbírói végzésben, hogy Vázsonyi Vilmos, mint a parlamenti vizsgálóbizottság tagja nem hatósági közeg. Úgy kell neki, miért ment el jogrendőrnek, miért ment el rendőrnek?

GÁRDONYI: Pardon, itt a farkom. En konzervatív majom vagyok. Nem hagytam megstuccoltatni.

GÓTH (*magában*): Szerző főzi a Lipóciát.

RAJNAI: Na, mi lesz? Hogy fejezzük be a felvonást?

MAKLÁRY: Megszökünk. Ez lesz a legjobb.

BAJOR GIZI: És ha az emberek ott lent a nézőtérén utánunk esinálják?

MAKLÁRY: Ne félj, azok nem a majmokat utánozzák, hanem a frankokat.

HARMADIK FELVONYÍTÁS

LUKÁCS: Én vagyok a bíró. Hallom, itt különféle kilengések voltak...

GÁRDONYI: De csak a fákon és a gallyakon...

LUKÁCS: Úgy tudom, a gajokon is...

GÁRDONYI: Ezt biztosan a szerző mászerolta be önnek.

LUKÁCS: Méhely tanár szerint önök a zsidókkal fajrokonságban vannak.

BAJOR GIZI: Ilyen majomságot... izé... emberséget csak a tudomány méhelyében lehet kitalálni.

(*Kissüt a hold. A majmok üvöltének.*)
Egy hang a földszinten: Miért üvöltének ezek?

Másik hang: Szívességből. A kritikusok helyett.

Molnár Jenő

A Pali

Irta: KRÚDY GYULA

Egy feltűnően pirosarcú, könnyben úszó szemű, szöke fiatalember járt hajdanában Pesten, nyitott zsakettben, csikos nadrágban, úgynevezett pines-kalapban, télen-nyáron egyformán, felöltő, kabát nélkül: közönségesen Pali grófnak nevezték, amíg pénze volt, tehát népszerűséget élvezett.

Barátja volt a gízellatéri fiákeresnek, a Hungária falához támaszkodó hordárnak, hotelportásnak, pincérnek. Jóformán ezek között az emberek között muladozott el élete, mert ezek az emberek nem ismerték a kaszinós nagyképűséget, a jégdermesztő korrektséget, borzalmas társasági szabályzatokat. Grófnak ugyan kemény gallért viselt, mert a puha gallérig mégsem lehetett demokrata, de sétapálcáját úgy szerette lóbáztatni, mint az akkori nagykörúti gigerlik, nem pedig olyan méltóságteljesen viselni, mint a váciuceai urak. Szeretett azoknál az asztaloknál megtelepedni, amelyek a vendéglőkben a fogadósoknak, vagy az igazgatóknak vannak fentartva, miután ezek bevégezték köszöntgető körútjukat, a jobbkezükben feszesen tartott kemény kalappal. Szeretett az ebédutáni esendességben, valamely meghitt sarokban (akár a söntésben is) a lábait váltogató főpincérral elbeszélgetni az életről és a vendégekről, a boldogságról és az üzletről, a különböző pálinkákról és a jövőendő terveiről. Szerette a vörösszakállú amerikai zsidót, ama bizonyos Friedmant, mert az amerikai lobogót mintázó selyemövet hordott a derekán és megteremtette Ósbudavárát; szerette azokat az örök-légesőhurutos éjszakai kávésokat, akik minden repedszarkú életet tudtak, amely a város éjjeli hullámszámban felmerült; szerette Blau bácsit, aki arra volt elátkozva több mint negyedszázadnyi időre, hogy végigkibicelje a pesti éjszakákat, a mások mulatságait és szomorúságait, miközben savanyú bort ivott és lehetőleg mindenkit lenézett a városban; Pali gróf szerette Budapestet... a Nemzeti Kaszinón kívül.

Szapáry Palinak hívták és ama Szapáry László öccse volt, aki egykor a magyar képviselőházban ama tízezerforintos adományt tette, hogy Pap Zoltán, a függetlenségi padokban felállott és a tízezer forintot letette a Ház asztalára. A második Szapáry soha se vegyült el a politikai életben. Ő megelégedett annyival, ami neki Pesten kijárt: Budapest *Patija* lett.

Hiszen már a múlt század ötvenes, hatvanas éveiben, amikor ez a város fejlődni kezdett, az olyanféle emberek számára, mint amilyen Pali gróf, voltak itt mindenféle szavak, jelzők, meghatározók, amelyeket eleinte német nyelven mondtak. Pest kisváros volt, két-három helyen élte le életét az akkori főváros, mindenki tudott németül. A Palit, mikor még Pestre jöttem: *Krén*-nek (tormának) nevezték. A *Pali* akkor lett elfogadott szó a régi Krén helyett, amikor Szapáry Pál négyesfogatán végighajtott a városon és leugrott az Aczél Béla által átalakított Park-Clubnál a bakról. Akkoriban még a Stefánia út volt Pest szíve. A tavaszi, nyári és őszi versenyeken itt hajtottak a mánások és Pálmay Ilka.

De apránként a négyesfogatból fiáker lett, a fiákerből gyalogsétálás, a *Pali* gróf zsakettben megedélt és mindenféle népies mulatságokon törte a fejét.

Így javára kell írunk például a Hotel Ritz építését, amelyet ő hozott össze ama nevezetes külföldi érdekesoporttal; de javára kell írunk ama nevezetes Duna-ünnepély rendezését, amelynél (békében) nagyobb fiasco még nem volt Magyarországon. A polgársággal szeretett volna valamilyen üzletet kötni, mert a mánások között már nem volt talaja, attól az éjszakától fogva, amikor az utolsó forintját is elnyerték. Idegenforgalom volt akkoriban a jelszó és Pali gróf nyomban bekapcsolódott az új tervekbe. Sokszor láttuk őt mindenféle olyan társaságokban, amelyekbe nem egy vérbeli gróf, de még csak egy fertálymagnás sem ült volna le — abban az időben. Igen, mondtuk, ez a *Pali* újra talpra áll, mert nagyon okosan, nagyon helyesen *demokratikus* nexusokat keres magának. Gálos Kálmán, az idegenforgalmi igazgatója volt a barátja, Krausz Simon az ismerőse. A Terézvárosba is eljárógatott, persze csak éjszaka, amikor nem kellett szégyelnie magát: — mulatságból, de én nagyon is tudom, hogy Pali gróf mindenféle üzleteken törte a fejét, amelyet a polgársággal akart megcsinálni. Többek között mulatóhelyeket tervezett még Albrechtel is, az egykori Somossy utódával, aki pedig nem volt más, mint a királyuceai Vörös Macska egykori csaposa. Igen, a gazdag, idevetődő idegenekre tette fel a célt, amikor már a Ritz-szálloda vezetéséből is kipotlyant. Valami olyant szeretett volna csinálni, ami a gazdag idegenek mellett a helybeli polgárságot is kielégíti. Valami olyan mulatóhelyet, amilyent valamikor a nagyszabású Friedmann csinált. És ezért barátokozott a demokratákkal.

Szapáry Pali emléke nagyon messzire elment tőlünk, amikor már nem törjük a fejünket az új mulatóhelyek megalkotásán, mert hiszen mindegyik elmúlik. Szapáry Paliról azonban egy megmaradt Pesten, ami még mai napig is érvényes: ez pedig semmi más, mint a hiszékeny, jóindulatú, pénzes, minden üzletre kész és minden üzletet elrontó polgárnak az elnevezése. *Pali* lett itt Szapáry óta minden ember, aki pénzzel, de hozzá nem értéssel éli az életét... *Pali* lett itt mindenki, aki pénz nélkül, de hozzáértéssel szeretné élni a maga kis életét...

Csúnya szó ez a *Pali*. De azt hiszem, hogy manapság mindnyájan Szapáry Palik vagyunk. Hát ennyi maradt az egykori gazdag mánásból, — egy pesti szó, egy pesti kifejezés. De hány olyan ember volt a közelmúltban, akiről még csak ennyi se maradt meg?

A királyné rózsája

A Király Színház szenzációs sikere

BUDAPEST

Demokrata-akciók a főváros közgyűlésén

Viszonylagos nyugalom — ezzel a két hőferi szóval lehet jellemezni a törvényhatóság szerdai összejövetelét. A szembenálló pártok lábhoz tett fegyverrel, viharokat és izgalmakat kerülve, hallgatták végig a — túlnyomórészt — demokrata felszólalásokat, amelyek a ma legégetőbb problémáit vitték a nyilvánosság napfényére. *Bródy* Ernő dr. nyitotta meg a sort az építkezések kérdésével, a főpolgármester közbenjárását sürgetve a házépítési kölesön meghosszabbítása dolgában, *Ripka Ferenc* nyomban válaszolt is. *Liber* Endre tanácsnok az inségadó további engedélyezése dolgában tett előterjesztést és az intelligens pesti középosztály pusztulásának ijesztő képét vázolta föl a közgyűlés círádás falaira. Az inségadót egyhangúan megszavazták, ami — fájdalom — nem jelenti még a rettenően lezüllött értelmiségi osztály nyomorának lényeges vagy tartós enyhülését.

A közgyűlés külön érdekessége *Bedő* Mór dr. felütést keltő interpellációja volt, amelyben Budapest inségének vakmerő vámszedőire: a felburjánzott *aldologosokra* hívta fel a hatóság figyelmét. A gazdasági csatátér hullarablóinak nevezte a hangos reklámmal dolgozó álzalogháztulajdonosokat, akik sokszor kétszáz, sőt még ennél is magasabb kamatra adnak hitelt a megszorult áldozatoknak. A demokratapártnak ez az illusztris tagja az adatok egész légiójával támasztotta alá a zugzálógosok ellen elhangzott vádbeszédét, úgy-hogy *Sipőcz* polgármester is teljesen magáévá tette az interpellációt és kijelentette, hogy a rendőrség segítségét fogja igénybe venni.

Bródy és *Bedő* sikeres közgyűlési akcióihoz méltóan csatlakoztak *Posta* Sándor, *Hoffmann* Mihály és *Vértes* Emil szociális, illetve gazdasági vonatkozású felszólalásai.

— **Miért a főháborodás?** A Keresztény Községi Párt keddi értekezletén *Láptay* Lajos szóváltette *A Polgár* mult számának e rovatban megjelent egyik közleményét, amely szerint azzal gyanúsítja meg a középítési bizottság tagjait, hogy bizonyos vállalkozók érdekében eljárak és pénzeket is elfogadtak. Majd, visszautasítva a gyanúsítást, felszólította a bizottság tagjait, hogy „haladéktalanul indítsa meg a sajtópört *A Polgár* ellen“. Mit felelünk erre? Szószertint idézzük multkori cikkünknek ezt a megállapítását: „A magunk részéről meg vagyunk győződve, hogy itt valaki *csunyán visszaél a kereszténypart névével*“, vagyis úgy referáltunk a szóbanforgó kijárásról, mint egy illetéktelen ember körmönfont manőverezéséről. Bizottsági tagról említést sem tettünk. Ellenben követeltük, hogy az előadott esetet vizsgálja ki a főváros vezetősége. Ha ez sajtópör útján válik majd lehetségessé: annál jobb.

— **A piaci kereskedők és árusok dolgozó, derék társadalma félreértette azt a felszólalást, mely a főváros pénzügyi bizottságának utolsó ülésén *Baracs* Marcel dr. részéről hangzott el a zöldségüzem részére adandó forgótóke tárgyalása alkalmából.** *Baracs* Marcel dr. felszólalásában azt fejtette ki, hogy az üzem fenntartásának, vagy leépítésének kérdése incidentálter nem dönthető el, mert akár fennmarad az üzem, akár megszűnik, forgótókére minden esetben szüksége van. Kifütiik ebből, hogy *Baracs* Marcelnek eszeágában sem volt megbántani a piaci kereskedőket és árusokat, akik a főváros dolgozó polgárságának keretében csak megbecsülésre és támogatásra tarthatnak számot és akiknek nehéz munkájában mindig oldalukon áll és dolgozik értük a demokrata párt.

A buta és okos emberek egyaránt ártalmatlanok. A félbolondok és félbölcsek a legveszélyesebbek.

Goethe

Heti klapanciák

*A fagy fölenged. Itt a szép tavasz.
A napfény szíveket melenget.
Minden jó lenne. Csak egy a baj:
Bethlen nagyobb úr a tavasznál —
nem enged...*

*Kiderült, hogy Mészáros volt az összekötő
Windischgrütz és Schultze között.
Nem valami jól köthette össze őket,
ha Schultze olyan könnyen megszökött...*

*Zadravec zsidóbarátságát
nagy igyekezettel cáfolja Dánér.
Szerinte a mai viszonyok között
a püspök úr az ilyesmire még ráér...*

—Lyó.

Verseny tárgyalási hirdetés

Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános írásbeli verseny tárgyalást hirdet a IX. ker., Mester uca 41—43. számú székesfővárosi bérház vízvezetéki és csatornázási munkálataira.

A költségvetési kiírás nyomtatványai 50.000 koronáért kaphatók a tanácsi II/a. (középítési) ügyosztály irodájában (Központi városháza, III. emelet 342. ajtó) naponként 11-től 1 óra között.

Bánatpénzüll 30 millió koronát kell a verseny tárgyalást megelőzően a székesfőváros központi pénztárába a munka megnevezése mellett letenni és az erről szóló eredeti letéti nyugtát az ajánlathoz esatolni.

Az ajánlatok lepecsételt börtékben, ívenként 20.000 koronás állami okmány és 20.000 koronás városi bélyeggel felülbélyegezve, tanukkal előttemezve, külső felirattal és cégjelzéssel ellátva, legkésőbb *foljó évi március hó 5-én (pénteken) d. e. 10 óráig Frischfeld* Ede főmérnöknel (Központi városháza, III. emelet 328.) adandók be.

Az ajánlatok ugyanaznap déli 12 órakor fognak nyilvánosan felbontatni a tanácsi II/a. ügyosztály üléstermében. (Központi városháza, III. emelet 354.)

Budapest, 1926. évi február hó 13-án.

A székesfőváros tanácsa.

V Á R O S I S Z Í N H Á Z

Szombaton, 1926 február 27-én, este fél 8 órakor
ELŐSZÖR

CSÓKOS ASSZONY

Operett 3 felvonásban. Szövegét írta: Szilágyi László.

Zenéjét szerzette: Zerkovitz Béla.

Rendező: Sik Rezső. Vezényel: Kerner Jenő.

Báró Tarpataky	Hegedüs Gyula
Katóka	Honthy Hanna
Dorozsmay Pista	Kompóthy Gyula
Ibolya Ede	Sziklay József
Rica Maca	Somogyi Nusi
Hunyadiné	Hámvas Józsa
Kubanc, hentes	Kabos Gyula
Salvator, főlakáj	Hortí Sándor
Csipesala, pék	Tihanyi Béla
Özv. Hettyeginé	Hajdu Ella
Özv. Kükülleiné	Szody Kató
turkevei Róth Manfrédné	Vidny Ferike
Little Wics	Rott Ferenc
János, házmester	Pallós János
Maresa	Faragó Sári

Történik Pesten, 1905 körül; az első felvonás egy józsefvárosi ház udvarán, a második felvonás báró Tarpataky Bajza-uccai palotájában, a harmadik május elsőjének éjszakáján a régi Wampetiesben.

A táncokat Rott Ferenc tanította be. — A jelmezek Pán József festőművész tervezésai.

Az új díszletek Kósa Zoltán tervei szerint készültek.

Jegyek válthatók az első tíz előadásra a Városi Színház pénztáránál és az összes jegyirodáknban.

SZÍNHÁZ

Majomszínház

Herczeg Ferenc bohózata a Vígyszínházban

Bohózat? Nem. Annak unalmas. Újszerű különlegesség? Aesopus korában bizonyára az volt. Az állatmeséket tudvalevőleg már ez a jónevű, régi író hozta divatba. A forma variálása: állatokat a mesék világából a színpadra átültetni, — ez sem *Herczeg* Ferenc találmánya. Aesopustól Darwinon keresztül *Herczeg* Ferencig hosszú az út és ezen a hosszú úton sok megy veszendőbe. Elvész először is a mesék naiv bája. Elvész az egyszerű tanulságokban rejlő mély bölcsesség. A Darwin-elméletből is csak a közhely marad meg és a sok veszendő jóért még csak egy kis költői pótlékot sem kapunk, mert *Herczeg* Ferencnek amúgy sem túlságosan buzogó költészete ezúttal a szokottnál is fakóbban dadog.

Herczeg Ferenc Darwin tételét az ember és a majom rokonságát, szabadon úgy fejleszti tovább, hogy összehasonlítva alapon a majmokat állítja az emberek fölé. Bohózatában azt akarja igazolni, hogy a majmok mennyire bölesebbek, okosabbak, egészségesebbek és becsületesebbek, mint az emberek. Természetesen e tételre rögtön megbuknák, ha nem olyan embereket választana színpadi alakjaiul e célra, akikben az erkölcsi tökéletlenség, csak az elméleti tökéletlenséggel vetekszik. A bohózat műfaj elvégre nem mentesíti az írókat attól, hogy embereket alakítsanak. A „Majomszínház” ember-szereplői azonban ép oly kevésbé jöhetnek emberszámba, mint a darabban szereplő majmok majomszámba.

Az illusztris jubiláris író valahol maga is „kilengés”-nek nevezte ezt a darabját. Az önjellemzés találó. „Kilengés” a komoly művészet és irodalom irányzatából. Az író egészen különös egyéni akciója — ön-maga ellen. Valószínűség, vagy valószínűsítés teljesen kiesik ezúttal *Herczeg* Ferencnek még a törekvéséből is. Elegendőnek vélte azt a kuriózumot, hogy beszélő majmokat állítson szembe beszélő emberekkel. Ez a helyzet egy felvonáson keresztül csakugyan kelthet is némi érdeklődést, de a második felvonástól fogva vértelen, íztelen, zavaros összevisszaságot kaptunk, amelyet eleséplelt operettfogásokkal sem tudott elfogadhatóvá tenni az író.

Hogy a Vígyszínház előadja *Herczeg* Ferenc darabját, ez ellen elvégre nem lehet szót emelni. Legfeljebb csak sajnálni lehet érte a színházat, hogy ily nehéz tartozást is le kell rónia *Herczeg* Ferenc reputációjával szemben. De hogy *Herczeg* Ferenc ezt a darabját így elő is adta, annál súlyosabb, mert a felelősség osztatlanul reá hárul ezért. Súlyosbítja ezt a felelősséget az is, hogy a színház a legjobb erőket bocsátotta *Herczeg* új darabja rendelkezésére és ha ily közreműködőkkel is sikertelen maradt az előadás, az csak fokozottan az előadott mű rovására esik. Gyönyörű színpad — különösen az első és harmadik felvonás buja őserdője, melyet a rendezés a vadon hangjainak zenéjével festett alá — próbálta pótolni azt a költészetet, melyet a téma egyes jelenetekben az írónak is kínált volna. A szereplők sorában pedig oly nevek, mint: *Bajor Gizzi, Rátkai Márton*, és egészen kiesi szerepekben a *Góth-pár, Lázár Mária, Szerémy Zoltán, Lukács Pál, Béla Miklós*, végül a nagyszerű *Gárdonyi-*

Maklár-, Boros Géza-, Mály Gerő- és Pártos-féle majomkvintett, mind azt bizonyítják, hogy a színház mindent megadott *Herczeg*nek, — sokkal többet, mint *Herczeg* a közönségnek.

Csergő Hugó

* **Rózsahelyi Kálmán.** A Nemzeti Színház színpadán ezen a héten a 25 éves színészi jubileum ünneplő reflektorfényei estek egy markáns művészfejre. *Rózsahelyi* Kálmánt ünnepelte az ország első színpadának kényes izlésű közönsége. A nézőtérén bizonyára voltak olyanok is, akik végigkísérték figyelmükkel *Rózsahelyi* pályafutását, bonviváns korától, mai művészi kitökéletesedéséig. Száz, meg száz színpadi maszkja mögül — ebből áll a színész pályafutása — mindig a nagy emberábrázoló mosolygó ránc, jószágos derűjével és ihletett jellemzésével. Akármilyen szerepet játszik meg *Rózsahelyi*, az élet elevenéből és a maga bölcs emberismeretéből meríti alakjait. A vérbeli színész, mint *Rózsahelyi*, külsőségekkel festi a *belső* embert: egy mozdulata, szemrebbenése néha többet árul el, mint mondánivalója, amelyet nem mindig Shakespeare ad ajkára. *Rózsahelyi*, amint a színpadra lép, már élénk tudja varázsolni ábrázolandó alakját és művészetének mindig egyszerű, de mindig biztosan találó eszközeivel „levégőt” terem emberei körül. Ez a hatása az, amelyet a kritikai sablon úgy jelöl meg, hogy „közvetlenül kapcsolat tud teremteni a színpad és nézőtér között”. De ez a magyarázata annak is, hogy egy negyedszázad folyton változó izlésű, megújuló közönsége előtt *Rózsahelyi* mindig művészi erejének teljes, üde ragyogásában állt és ma is a legelső közt van. A Nemzeti Színház nem egy emlékezetes sikerének főpillére volt, és ma is, ennek a vigasztalásra szoruló korszak embereibe a szívjóságból fakadó derű balszámát hinti. Neve a színlapon sikert, tapsot, dicsőséget jelent. Joga volna rá, hogy mindazt, amit ma szíve kíván, valami jószágos tündér, vagy közönsége hálás szeretete, meg is valósítsa.

Sz. Gy.

Beküldött könyvek

Voinovich Géza: Az angol irodalom története. A Franklin-Társulat „Kultúra és Tudomány” vállalatának kiadása. Ára kötve 56.250 korona.

Stefan Zweig: Három mester. (Balzac, Dickens, Dosztojevszkij.) Fordította: *Térey Sándor.* A Kultúra és Tudomány” új kötete, a Franklin-Társulat kiadásában. Ára 56.250. korona.

Írás és Egyéniség, Grafológia. Írta: *Románé, G. Klára.* A Révay Testvérek kiadásában megjelenő „Új Könyvek” sorozatának második kötete. Ára 5.50 pengő.

Camille Pert: A kis Cady. Fordította: *Tavaszi René.* A Nova kiadása.

Kis Komédia

Lelepes — A „Rézi” — Aug
um Aug’ — Elmege a Berta
ROTT és STEINHARDT
kezdeté 8 krakor

MOZI

Egy izgalmas fejezet

Európa botránykrónikájából

A száműzött herceg

A háború után lavina módjára meginduló emlékiratok, diplomaták, detronizált uralkodók, tábornokok és politikusok intim vallomásai, melyben szerepüket tisztázní és felelősségüket megállapítani igyekeztek, bepillantást engedtek olyan területekre is, melyeket odáig féltő gondossággal rejtettek a közvélemény elől. Sok titkos machináció szálaít derítették fel ezek az emlékiratok, napfényre kerültek hét peeséttel őrzött tervek, szándékok és előkészületek, melyek már előrevetették a már közelgő világpusztulás fekete árnyékát.

A memoáriróadalom reprezentáns értékei közé számítódik az az emlékirat, mely mélyen szántó megfigyeléseinek reflektorsugaraiival, mondanivalóinak közvetlenségével és az események ábrázolásának hűségével tárgyalja

egy európai állam fejedelmének életét,

melynek izgalmas epizódjai még a közelmúltban is élénken foglalkoztatták a chronique scandaleuse-t. Aki annakidején figyelemmel olvasta az erről szóló sajtóhíreket, az feltétlenül felismeri e memoár hőstét abban az izgalmas filmben, melyet az emlékirat adatai alapján dolgozott fel a Metro—Goldwyn-gyár.

Ez a film, „A száműzött herceg”, valóban delicatessen magnifíque.

Egy darab európai történelem perog le a néző előtt, annak minden rejtett vonatkozásával, diplomáciai bossorkánykonyhákban, udvari eselszövésekben gyökerező szálaival,

alakjainak kíméletlenül őszinte portretizálásával és azoknak a misztikus befolyásoknak feltárásával, melyek döntő hatással voltak nemzetek sorsára.

A „Száműzött herceg”-et ma veszi először műsorra a Mozgóképpothon, Uránia és a Capitol. Főszereplői: Alice Terry és Lewis Stone a jellemábrázolásnak két mestere, akik már régóta kedvencei a pesti közönségnek.

A nagy film kiegészítője egy bábajos Metro—Goldwyn-vígjáték, „A párizsi leány”. Ennek vezétszerepében a népszerű Lew Cody fogja szaporítani hívei számát. A grandiózus műsort egy külön burleszkvígjáték, „H. vendég” és egy tréfas Coco-rajfilm előzi meg.

A „Rózsalovag”

budapesti filmbemutatója.

Fényes külsőségek között mutatták be az *Uránia Színházban* a „Rózsalovag”-ot. A közönség — élén a főhercegi ségek között mutatták be az *Uránia Színházban* a „Rózsalovag”-ot. A premier exkluzív közönsége — élén a főhercegi családdal s az irodalom és művészet reprezentánsaival — megállapította, hogy a „Rózsalovag” filmnek operából való átültetése teljes mértékben sikerült. A siker oroszlanrésze elsősorban a rendező, Róbert *Wiene* érdeme, aki művészi izléssel és bravuros filmrendezői ötletekkel, teljes összhangba tudta hozni e két merőben ellentétes műfajt, anélkül, hogy a filmközönség rovására ment volna. A bécsi *Pán*-filmgyár merész feladatot vállalt a „Rózsalovag” megfilmesítésekor, ez a feladat nemcsak művészi, de anyagi szempontból is kockázatos volt. A XVIII. század Bécsét kellett restaurálni, annak fényével és gazdagságával, karneválók, mulatságok, pazar felvonulások dekoratív keretében kellett ábrázolni a gáláns *Octavián* lovag és *Werdenberg* tábornagné szerelmi játékát. A „Rózsalovag” főszereplője *Michael Bohnen*, a világhírű operanékes, kinek egy-egy gesztusa nyomán viharos derűtség támadt a nézőtérben. De a legnagyobb elismeréssel kell megemlékeznünk a film többi főszereplőiről, a szépséges *Hugnette Duflos*-ról és a címszereplő *Jacques Catelaine*-ről. *Hoffmannsthal* költői filmszenáriumának művészi kiegészítője, *Strauss* Richárd eredeti muzsikája, melyet az *Uránia Színház* szimfónikus zenekara művészi interpretálással játszott. A bemutató sikeréből könnyen megállapítható, hogy a „Rózsalovag” film Magyarországon is olyan diadalmas pályát fog befutni, mint a világ többi metropolisában.

FILMSZÍNHÁZ

A csütörtöki premier szereposztása:

Emil Jannings
Lil Dagover
Werner Krauss

„TARTUFFE”

Korda Mária
Várkonyi Mihály
Willy Fritsch

„ŐNAGYSÁGA TÁNCOSA”

Betétül a *Charlestont* táncolják:
Hajdu Ella, Szódy Kató, Gyenes-fivérek

3
név

MOBÁNÁR FERENC
A HATTYU
ADOLPHE MENJOU

KÖZGAZDASÁG

Nemzetközi statisztika a csődökről

Érdekes kimutatást közöl egy francia statisztikai szaklap, a *Bulletin Mensuel de Statistique* a csődügyekről, összehasonlítva az egyes országok békebeli csődeseteit a mai csődügyek számával. Ez a kimutatás az egész világ gazdasági krízisének *grafikáját ábrázolja*, bár nem egész híven, mert elmulasztja számot adni a *csődönkívüli kényszeregyességek* számáról, ami tudvalevően új találmány és kitünő levezető esatornája nem a gazdasági krízisnek, hanem a csődhelyzeteknek.

Kétségtelen, hogy ha a csődönkívüli kényszeregyességeket és magánegyeségeket nem rendszeresítik, akkor a csődesetek mennyisége rendkívül megduzzadt volna és annak illusztrálására sokkal nagyobb számokat közölné a statisztika. De a rendszerváltozás mellett is nagyon tanulságos ez a csődstatisztika, mely az egyes országok csődügyeit a következőkben mutatja ki:

ORSZÁG	Csődesetek havi átlaga		
	1913-ban	1924-ben	1925. utolsó évnegyedében
Anglia	294	428	378
Ausztria	—	37	61
Csehszlovákia	—	204	173
Dánia	28	44	51
Egyesült-Államok	1213	1643	1369
Hollandia	152	368	364
Németország	815	504	1133
Norvégia	33	72	83
Magyarország	—	5	48
Olaszország	616	607	594
Svájc	—	46	45
Svédország	317	263	264

Eszerint *Magyarország* kiesiny, a nagy országok statisztikája mellett eltörpülő számával is a *kedvezőtlen arány tekintetében első helyen áll*, mert míg az 1924. évben a csődök havi átlaga csak 5 volt, addig az 1925. év utolsó negyedében a csődök száma havi átlagban 48-ra emelkedett, ami közel tízszerese az előző évi aránynak. (Magyarország 1913. évi csődjelzősáiról nincs kimutatás.)

A sorban utánunk Németország következik. Ausztriában is majdnem megkétszereződött a csődarány.

A békebeli állapotokhoz képest a legtöbb országban kedvezőtlenül alakul a helyzet, de az 1924. évi kimutatáshoz képest az 1925. évi arány már javulást mutat. Így Angliában 1913-ban 294, 1924-ben 428, 1925-ben 378 volt a csődök átlagos mennyisége. Az Egyesült-Államokban 1913-ban 1213, 1924-ben 1643, 1925-ben 1369 a csődök száma.

Az utóállamok közül csak Csehszlovákia szerepel a kimutatásban, természetesen a békebeli helyzet mellőzésével. Az új-sütetű állam helyzete szintén nem lehet a legrózsásabb, bár az 1924-iki állapothoz képest az 1925-iki helyzet javulást mutat, mert csődjeinek havi átlaga 204-ről 173-ra esökkent.

A részvényjog reformja. Ötven évvel ezelőtt készült — német mintára — a kereskedelmi jog, s így annak rendelkezései már elavultak, mondotta Bethlen miniszterelnök, mikor megokolta a részvényjog reformjáról beterjesztendő törvényjavaslat szükségét. Ezúttal igazat kell adnunk a miniszterelnöknek, mert a részvényjog tényleg elavult s annak szakaszai a mai viszonyokra nem alkalmazhatók. Azt azonban elmulasztotta megmondani a miniszterelnök, hogy ez a részvényjog nem éppen most, az általános gazdasági nyomorban avult el. Elavult az már előbb, a nagy tőzsdei konjunktúra

idején s a reform szüksége akkor nagyobb volt, mint most. Akkor még segíthetett volna valamit. Ma már késő, alig van mit menteni. Németország, tehát a mi kereskedelmi jogforrásunk, már régen megalkotta ezt a reformot. Ott védekeztek a részvénytársasági rablógazdálkodás ellen. Csak Magyarország mulasztotta el, hogy megakadályozza a Bacherek, Hönichkek és mások szindikátusi garzdálkodását.

Hogyan lesz húszezerből egyezer? Az általános tőzsdei pangás mellett is sok szó esik a részvény problémáiról, melylyel kapcsolatban a legellentétebb vélemények hangzottak el. Míg egyrészt a külföldiek részvényvásárlásait mint a magyar közgazdasági élet regenerálódásának leghatékonyabb eszközét emlegették, másrészt az az aggodalom is megnyilvánult, hogy a részvények vételére fejében beözönlő szerény külföldi tőkék ellenében a részvénytársaságokat, mint a magyar nemzeti vagyion integráns részeit olesó pénzen elidegenítik. Nos, itt van egy szemléltető példa arra, hogy milyen veszedelmet rejt magában a külföldiek részvényvásárlása. Egy szabdkai, tehát jügoszláv polgár két év előtt a pesti tőzsdén 20 ezer dinárért, akkori érték szerint 8.5 millió magyar koronáért vásárolt: 10 db Mezőhegyesi Cukort á 410.000, 20 db Concordiát á 65.000, 10 db Spódiumot á 350.000 koronáért. Tehát esupa „prima” ipari értéket. Megvan neki most is, nem adta el, s ez az egész „pakett” megér most összesen 1.200.000 koronát, visszazámítva jügoszláv valutára egyezer dínárt. A befektetett 20.000 dínárból 19 elveszett. Ezek után azt hisszük, nem fenyeget nagyon a külföldiek vásárlása és az elidegenítés veszélyétől éppen úgy nem kell tartani, mint a külföldi tőke jótékony beözönlésétől.

Az utazók egyesülete a „Generalvertreterek” ellen. A régi monarchia idején általános volt a gyakorlat, hogy a külföldi cégek Magyarországon nem képviseltették magukat, hanem Bécsben székelő „Generalvertreterek” útján tartották fenn az összeköttetést a monarchia összes államaival. A monarchia azóta elemeire bomlott, a külföld azonban még mindig sok tekintetben nem hajlandó arról tudomást venni és így még ma is fennáll az a lehetetlen helyzet, hogy a nagy külföldi cégek cikkeit Magyarországon bécsi ügynökségek közvetítik. — A Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete szívós küzdelmet folytat ennek a visszás helyzetnek megváltoztatásáért. Felkérte a külügyminisztériumot, hogy a külföldi kereskedelmi attasék útján világosítsák fel a külföldi kereskedelmi vállalatokat Magyarország önálló gazdasági berendezkedéséről. Ezen kívül átiratban fordult az összes Budapesten székelő külföldi kereskedelmi kamarákhoz is. Ennek meg is van már az eredménye, mert a kamarák sorra arról értesítik az egyesületet, hogy kérését méltányosnak találják és külföldi szervezeteik útján mindent el fognak követni, hogy a külföldnek Magyarországról fennálló téves elképzeléseit helyesbítsék. Az egyesület ezen kívül mozgalmat indított tagjai szociális helyzetének javítása érdekében és sikerült is a többi közt a hajózási vállalatoknál és a MÁV-nál utazási kedvezményeket elérni. Az elmúlt évben különböző segélyek címén félmilliárdot osztott ki tagjai között.

Nincs többé poloska, mert a tudomány mai állása szerint a **Novus-gyertyák** az összes férgeket és poloskakat kipusztítják. Hatása bámulatos. Gyártja: **ZELMANOVITS** drogériája, **Wesselényi ucca 36**

A legközelebbi sorsolás a
Diák-sorsjegy húzása
feltétlenül 1926 márc. 1-én, d. u. 6 óra
Szentkirályi ucca 10, I. em.

DEMOKRATA ÉLET

Politikai vacsora

a Ferencvárosi Demokrata Körben

A Belső Ferencvárosi Demokrata Kör Calvin-téri helyiségeit szorongásig megtöltötte szerdán este a kerület választópolgársága, hogy meghallgassa Vázsonyi Vilmosnak és az ellenzék több reprezentáns tagjának a frankbotrány legújabb fázisáról szóló kijelentéseit. A Ferencvárosi Körnek nevezetes szerep jutott a franküggy körül támadt izgalmas politikai szituációban. Itt tárgyalt Scitovsky Béla, a nemzetgyűlés elnöke a baloldali ellenzék vezetőivel akkor, amikor a frankhamisítási ügynek politikai vonatkozásairól első ízben esett szó és az ellenzék azt követelte, hogy parlamenti vizsgálóbizottság elé tereljék a világbotránnyt. Ugyancsak a Ferencvárosi Körnek jutott az a történelmi szerep, hogy a frankbizottság jelentésének napfényrehozása napján, azon melegében a kör falai közt fejtették ki véleményüket az ellenzék hivatott férfiai a lefolytatott bizottsági tárgyalásról és annak súlyos politikai következményeiről.

Vázsonyi Vilmos és Peyer Károly mellett az ellenzéki pártok következő tagjai vettek részt a szerdai politikai vacsorán: Pakots József, Fábán Béla, Baross János, Nagy Vince, Horváth Zoltán, Hegymegi-Kiss Pál, Létay Ernő és Batitz Gyula. A vendégeket a kör nevében Pakots József elnök üdvözölte. Peyer Károly volt az első szónok. A szociáldemokrata párt a harcok tagját a többségi erőszak harminc ülésnapra kizárta a parlamentből s így kétszeresen érdekes volt az a rendkívül éles filippika, amelyet a franküggyben a Bethlen-kormány ellen intézett. A vidéki terrorcsapatok tervbevett fölvonulata Budapest népet készen találja; Budapest polgárságának és munkásságának ezzel a tervbe vett vidéki tüntetéssel szemben fokozottan kell demonstrálni, hogy a polgárságnak és a munkásságnak semmi köze a frankhamisításban kulmináló hazafüséghez. Horváth Zoltán, Nagy Vince és Létay Ernő hatásos szavai után, amelyekben a konzekvenciák teljes levonásának szükségességét hangoztatták a frankbotrányban, tapsvihár közben Vázsonyi Vilmos állt fel szólásra:

A demokrata párt vezére azt hangsúlyozta, hogy a trianoni igazságtalanságot nem frankhamisító kalandokkal és szájas demagógiával, hanem az alkotmány, a jog és a kultúra fegy-

vereivel fogjuk jóténni. Önérzetesen hivatkozott politikai multjára, a nemzeti jogok és erkölcsök uralmáért vitt harcaira és arra, hogy volt ő a régi Magyarországon annyi, mint Bethlen István; a lekatolikusabb király minisztere volt és ha ő nem kereste benne a zsidót, akkor se Bethlennek, se másnak, de még hittestvéreinek sincs joga őt zsidónak nézni akkor, amikor politikát csinál.

Vázsonyi beszédét meg-megújuló éljenzéssel kísérte a hallgatóság s végül percekig lelkesen ünnepelte. Éjfélt volt már, mikor a megjelent képviselők visszavonultak és csaknem hajnalig tanácskoztak a politikai helyzetről.

A sajtószabadságról

A Közponli Demokrata Kör szombati társasvacsorája keretében Lovik Károly hírlapíró tartalmas és színes előadást tartott a sajtószabadságról.

A sajtó szabadságának, vagy elnyomásának kérdése — mondotta előadása elején — olyan régi, mint a szó mai értelmében vett sajtó maga. Abban a pillanatban kezdődött a sajtó megnyirbálása, amikor a hatalmakok kezdték észrevenni, hogy a nyomtatott betűvel új hatalom keletkezett. De a sajtó elnyomásával megkezdődött a harc az elnyomás ellen is. Magyarországon is gyönyörű példákat láttuk ennek a harcnak. Amikor 1820-ban a bécsi cenzura a legádázabban dühöngött, Bars megye igen érélyes hangú feliratban tiltakozott a szabad véleménynyilvánítás megnyirbálása ellen. Ma ugyanolyan a helyzet Magyarországon, mint a 48-as időkben volt. Igaz, hogy előzetes cenzura nincsen, viszont a hatalomnak joga van bármelyik lap ellen közigazgatási úton eljárni, bírói ítélet nélkül. Ott lebeg minden lap fölött állandóan a bétiltás Damokles-kardja. Ha azt kutatja az ember, kit kell okolni a sajtó elnyomásáért: feltétlenül arra a következtetésre kell jutnia, hogy egyedül a népet, amely az elnyomást tűri.

A nagy tetszéssel fogadott előadást a Kör vezetősége nevében Bródy Ernő dr. köszönte meg. Ebben a Körben nem kell bővebben magyarázni — úgymond — a sajtó szabadságának fontosságát, mert itten tradíciószámra megy a vélemény szabadságának tisztelete. Tudjuk, hogy a vélemény szabadsága nem az íróé, hanem a közönségé és amikor érte lelkesedünk, csak a saját jogainkért, szabadságunkért harcolunk. Majd Cseregyő Hugó dr. szólalt fel, hangoztatva, hogy ma valóban a 48-at követő állapotok közt dolgozik a sajtó Magyarországon és amint akkor a költők és írók gyakran csak képtelenen mondhatták el vélemény-

üket, ma is gyakran kénytelen a toll embere gondolatainak közlésére allegorikus formát választani. Ez vezette akkor, amikor a demokrácia lapjában, „A Polgár“-ban Dante örökéletű ódáját közölte a vezércikk helyén. Ezt az ódát ma minden liberális érzelű és a hazasorsáért őszintén aggódó gyülekezetben olvasni és szavalni kellene. Ezután nagy hatással olvasta fel a megrázó erejű és aktualitásában esodálatoosan találó költeményt.

A Ferencvárosi Demokrata Kör (Központ) kedden este társasvacsorát rendez, melynek keretében Bródy Ernő dr. tart előadást a lakáskérdésről. A vacsorán megjelennek Pakots József, Hegymegi-Kiss Pál képviselők és Gál Jenő dr. törv. biz. tag is.

Vázsonyi üdvözlése

A Külső Lipótvárosi Demokrata Kör február hó 8-án, a polgárság élénk részvételével értekezletet tartott, amelyen Horváth Miksa elnök éles szavakkal ítélte el a Vázsonyi-ellenes durva merényletet és lelkesen üdvözölte Löwy Mártont, a kör agilis tagját, aki férfias bátorságának adta tanujelét akkor, amikor az orvtámadó Vannay Lászlót lefogta és harképtelenné tette. Löwy Márton — úgymond — az öntudatos polgárság példaképe, aki megmutatta, hogy a demokrácia eszméjét és annak lánglelkű vezérét — ha kell — tettekkel is kész szolgálni. Dr. Heller Béla ügyvezető-elnök indítványára elhatározták, hogy Vázsonyi Vilmost átiratban üdvözlék.

Népes gyűlésen adott kifejezést a Nemzeti Egység Köre a Vázsonyi Vilmos-ellenes merényleten érzett felháborodásának. Bibó-Horváth János határozatban fejtegette, mily nagy mértékben járult hozzá az ellentétek fokozásához ez az orvtámadás. Dévai Jenő indítványára a következő táviratot küldték el a gyűlésről Vázsonyira: „A Nemzeti Egység Kör demokrata polgársága közszónti Excellenciádat a gaz merénylet megghiusulása alkalmából. Mai nagygyűlésünkön érélyesen tiltakozunk minden oly törekvés ellen, amely az igazságot gyilkos eszközökkel akarja elnémítani. Kegyelmisségedet, mint az igazság bajnokát, készek vagyunk a haza becsületéért folytatott harcában, ha kell, testünkkel is megvédelmezni.“

— Közérdekű panaszok az Erzsébetvárosi (XIV) Demokrata Körben. Az Erzsébetvárosi (XIV) Demokrata Kör csütörtökön agitációs pártvacsorát rendezett, melyen nagy számban jelentek meg a kerület iparosai és kereskedői, hogy panaszukat és kívánságaikat előadják. Havas Mór háznagy volt az első felszólaló, aki kemény szavakban ítélte el a Vázsonyi ellen elkövetett merényletet és a kerület ragaszkodásáról biztosította a párt vezérét. Utána Teichner Ádám a kisiparosság súlyos bajairól beszélt, Weisz Sándor építési vállalkozó

pedig azokat a hibákat bírálta, melyek a fővárosi közmunkák kiadása körül mutatkoznak. *Tarr Béla* ígéretet tett, hogy a panaszokat a blokk tagjai lehetőleg orvosoltatni fogják. *Román Ernő* a lakásépítési állami kölcsön-rendeletnek mai helytelen formáját tette szóvá, végül *Magyar Miklós*, a kör elnöke, mondott köszönetet az értékes felszólalásokért és felvilágosításokért. A maga részéről is oda fog hatni, hogy a közmunkák kiadása körül mutatkozó anomáliák minél előbb megszűnjenek.

— **Adóankét a Józsefvárosban.** A Józsefvárosi (XVIII) Demokrata Körben vasárnap délelőtt *Zimmermann Dezső* törv. biz. tag ismertette a vagyon-, kereseti- és jövedelmi adóívek helyes kitöltésének módját. Az elhangzott kon-

krétkérdésekre egyenként adott választ, majd szakemberek segítségével kitöltötték a demokrata körtagok íveit.

— **Baracs Marcell ünneplése.** A *Lipótvárosi Kaszinó* szombat, február 27-én este 8 órakerrendkívüli közgyűlést tart, amelyen fényes ünnepség keretében leplezik le dr. *Baracs* Marcellnek, a Kaszinó elnökének arcképét. A budapesti társasélet e tekintélyes fókuszának bizalma esztendőről-esztendőre Baracs Marcellt ültette vezetőhelyre és most az arcképvatoló ünnepségen a társadalom kitünőségei őszinte rokonérzettel és szeretettel keresik fel a Kaszinó elnökét, hogy nagyrabecsülésüknek újabb bizonyágát adják.

— **Előadás a szónoklás művészetéről.** A III. ker. Demokrata Társaskörben hétfőn este *Sebestyén Ernő* dr. színes

és fordultatos felolvasást tartott a szónoklás művészetéről. Előadása során felvonultatta minden idők nagy szónokait, a klasszikus kor szónokaitól máig, ismertette rétori módszerüket, eszközeiket, majd példákkal illusztrálta egy-egy nagy szónok beszédének hatását a kormányok és a népek sorsára.

— „**A nő férje üzletében**“. Ezen a címen tartott kedden este tanulságos előadást *Dóczy Sámuel* dr. a Józsefvárosi (XVII) Demokrata Körben. Az asszonyt mint a férj munkatársát jellemezte, aki ma már nemcsak a háztartás, hanem a létfenntartás gondjait is kénytelen magára vállalni. Az előadást *Vitéz Aladár* ügy. elnök vezette be és dr. *Weiller* Ernő elnök köszönte meg. Utána *Kunoss Ignác* dr., a hírneves orientalista mondott el néhány nagyon szép napkeleti mesét.

NÓMOZGALOM

Befejezték a belső kerületek megszervezését

Még nincs két hónapja hogy a *Nemzeti Demokrata és Szabadelvű Nők Csoportjának szervezkedése* megindult a főváros választókerületeiben és most már csak az *Angyalföld, Kőbánya és Külső Ferencváros* kerületei vannak hátra, azonban ezekben is rövid idő alatt zászlót bont a női tábor.

Az elmúlt hét mozgalmáról a következőkben számolunk be:

A XI. választókerület

február 22-én a Központi Demokrata Körben tartotta gyűlését. A tisztikar e kerületben a következőképpen alakult: Elnök: *Herceg Béláné*, társelnök: *Wellkugel Ilka*, ügyvezető: *Hatschek Gézáne*, alelnökök: *Reyeneller Árpádné*, *Lampl Lipótné*, pénztáros: *Ranps Salamonné*, ellenőrök: *Roncsik Sándorné*, *Tarr Béláné*, jegyzők: *Valentin Mártonné*, *Upor Mancsi*, a választmány előadója: *Bartha Béláné*, a kulturális bizottság kiküldöttje: *Szalkay Istvánné*, a szociálpolitikai bizottság kiküldöttje: *Bak Rafaelné*.

Hatschek Gézáne üdvözölte a nagy számban megjelent hölgyeket.

Vázsonyi Vilmosné ismertette ezután

lelkes, meleg szavakkal a körzet hivatását, s vázolta azokat a feladatokat, amelyek a Női Csoportra várnak.

Dr. *Bródy* Ernőné, a szociálpolitikai osztály elnöke a *Vázsonyi-ebédalkció* ki-
szélesítésére hívta fel a nagygyűlés résztvevőit, kérte azokat a háztartásokat, amelyekben lehetséges, hogy egyszer egy héten juttassanak ebédet egy-egy szarvendő szegény embernek.

Dr. *Baracs* Marcellné országos elnök az együttműködés szükségét hangoztatta és rámutatott a pártfegyelem súlyos követelményére, amely egyedül foghatja csak össze a nők táborát.

A XVI. választókerületben

igen nagy érdeklődés mellett tartott alakuló nagygyűlést a Női Csoport.

Özv. *Révész* Izidorné, kerületi elnök nyitotta meg a nagygyűlést lelkes szavakkal, majd dr. *Baracs* Marcellné, országos elnök intézett buzdító beszédet az összegyűlt asszonyokhoz és leányokhoz. Dr. *Szentirmay* Imréné, a politikai osztály elnöke ismertette ezután a mai helyzetet úgy politikai, mint gazdasági szempontból. A XVI. választókerület tisztikara a következőképpen alakult:

Ügyvezető-elnök: özv. *Révész* Izidorné, társelnökök: *Benedek* Dezsőné, özv. *Fabricsky* Lipótné, alelnökök: *Fuchs* Lipótné, *Mezősi* Vilmosné, *Strausz* Jenőné, *König* Dávidné és *Grosz* Izidorné, főtitkár: *Kardos* Jenőné, titkár: *Schick* Mórné, jegyző: dr. *Elek*

Béláné, ellenőrök: özv. *Schwarz* Lászlóné, *Rosenák* Lipótné és *Grosz* Józsefné. Ugyancsak megalakult az ötven tagból álló választmány is.

A budai kerületek

együttes gyűlést tartottak az Esplanade szállóban. Dr. *Gattein* Hugóné elnök megnyitó szavai után dr. *Baracs* Marcellné, országos elnök mondott lelkesítő beszédet, majd *Szemere* Samu né és *Kramer* Adolfné szólaltak fel.

— **A nők tüntetése Vázsonyi mellett.** A *Terézvárosi Jótékony Nőegyesület* február 20-án választmányi ülést tartott, amelyen dr. *Grógy* Ernőné melegsavakban emlékezett meg *Vázsonyi* Vilmosnak, a kerület képviselőjének az uccai merénylet alkalmával történt szerencsés megmeneküléséről. Indítványára kimondták, hogy minden évben a merénylet évfordulóján a választmány tagjai fejenként százezer koronát juttatnak az egyesület jótékony céljaira. Az adakozást nyomban megkezdtek.

Kulturális előadások a női szervezetekben. Egyes kerületi női csoportok — mint *A Polgár* értesül — már a legközelebbi jövőben kulturális előadásokat rendeznek. Ezekben az estéken felolvasások, írások, művészek előadásai fogják a női csoportok tagjait gyönyörködtetni.

Laptulajdonos: dr. *Vázsonyi* János
Felelős kiadó: dr. *Csergő* Hugó

ALICE TERRY-LEWIS STONE

A számüzött herceg

CAPITOL

MOZGÓKÉP-OTTHON

URÁNIA

METRO-GOLDWYN VILÁGATTRAKCIÓ

A PAPAGÁJ-KABARÉ

ÚJ MŰSORA SZENZÁCIÓS

KEZDETE PONT 10 ÓRAKOR

Fellépnek:

Kondor Ibolya	Krajnik Mária	Haraszti Mici
Békeffy László	Ihász Lajos	Dénes Oszkár
Raskó Baba	Solti Hermin	Gózon Gyula
Radó Sándor	Sarkadi Aladár	Sándor József

Ábel, Bálint, Barabás, Mester stb.

Művészeti igazgató: **Fritz Ödön**

Zenei vezető: **Komjáthy Károly**

Helyárak 20, 30, 40 ezer korona.

Előadás után világvárosi táncműsor

Polgári éttermi árak

Tulajdonos: **OLÁH GYÁRFÁS MIHÁLY**

(Nemzetközi Orfeum) **TABARIN** VIII., Rákóczi út 63

Világvárosi műsor
10 attrakció

Kezdeté
1/10 órakor

Kezdeté
1/10 órakor

Békebeli márka!

Gyártja: **Özv. Bánd Gyuláné és Fia**
kenyérgyára

VI, Frangepán uca 15

Csak egy helyen kapható

Montírozott hamutányér 39.000 K-tól
Függönyök . . . . . 140.000 K-tól
150 cm. etamin . . . . . 24.000 K-tól

„Erma” kézimunkaház
Budapest VIII, József körút 17
Telefon: József 57 szám

Szopogasson köhögés ellen

**Szent István gyógymalátá-
CUKORKÁT,**

mert e tiszta Szent István malátakivonatból készült kiváló nyálkaoldószer enyhíti a légzőszervek lobos bántalmait.

Krámer Adolf
festő- és mázolómester
Budapest 7, Lágymányosi u. 4. Tel. J. 82-57

BÚTOR a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig, szolid árak mellett kaphatók
Modern Bútorszalon
Üllői út 14, Baross uca 11

Vér-, bőr- és nemibetegségeket gyökeresen gyógyít 30 évi tapasztalat alapján
Dr. Mitzger hírneves intézete, **Buda-
pest, József körút 3**
Legújabb „SALVARSAN” oltások. **Vérvizsgálat**

**Külföldi illatszerek
és kozmetikai
különlegességek**

BALASSA HUNGARIA
DROGÉRIA Budapest,
VIII, József körút 13

A TÜNDÉRUJJA

MAGYAR KÉZIMUNKA UJSÁGBAN

megjelent minták előrajzoltathatók, a munkák előrajzolva, megkezdve vagy himezve, valamint az elkészítéshez szükséges anyagok kaphatók!

Ádám Károly

Budapest, IV, Kigyó u. 4 és VII, Erzsébet körút 53

Ágoston és Pucher

Budapest, IV, Harisköz 6. szám

Berger és Feiszinger

Budapest, IV, Korona uca 4 szám

Nádas Ignác

Budapest, IV, Petőfi Sándor uca 11. szám

Weisz Mariska

Budapest, V, Lipót körút 22. szám

Wieg Testvérek

Budapest, IV, Deák Ferenc uca 23. szám